

PANORAMA

UITGAVE VAN A. W. SIJTHOFF'S UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ, LEIDEN

REDACTIE EN ADMINISTRATIE: DOEZASTRAAT 1 - TELEFOONNUMMER 1

ABONNEMENTEN PER JAAR f5.20 FRANCO AAN HUIS BEZORGD

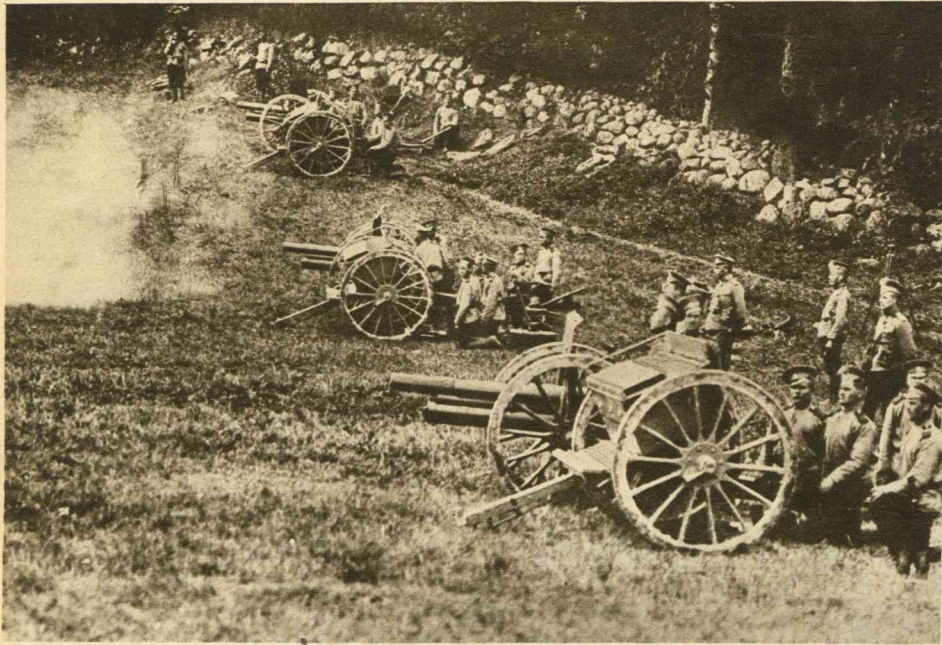

DE BELGISCHE KONINKLIJKE FAMILIE NAAR ANTWERPEN.

Stormachtig zijn de Kroonprins van België en zijn broeder door het enthousiaste publiek toegejuicht, toen zij even voor hun vertrek naar Antwerpen, nog een wandeling door Brussel maakten.

IN DIT NUMMER BEVINDT ZICH OP DE LAATSTE BLADZIJDE EEN **OORLOGSKAART**

UIT HET RUSSISCHE LEGER

RUSSISCHE VELD-ARTILLERIE.

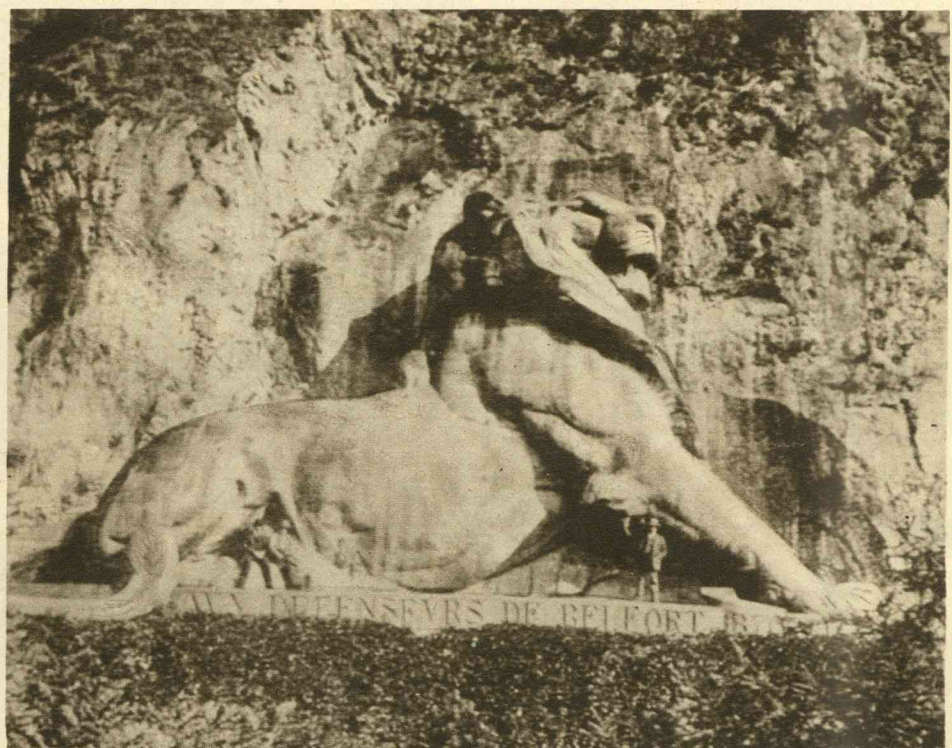

RUSSISCHE INFANTERIE IN GEVECHT.

EEN PUNT VAN GROOT GEWICHT VOOR FRANKRIJK

DE VESTING BELFORT, welke in de laatste berichten zoo herhaaldelijk werd genoemd, vormt een machtig steunpunt voor de verdediging der Vogezen.

DE FRANSCH E LEEUW, welke als een herinnering aan de verdedigers van Belfort in 1870 in een rots gehouwen werd, bevindt zich tegen een der naar Duitschland gerichte wallen der vesting Belfort.

FOTO'S, ONS UIT BRUSSEL GEZONDEN

FRANSCH E SOLDATEN IN BRUSSEL.

Het is te begrijpen, dat de Fransche soldaten, die in Brussel kwamen, daar met groot enthousiasme werden begroet.

VOOR DE VROUWEN DER STRIJDE RS.

De Belgische Staat draagt er zorg voor dat de gezinnen der soldaten in deze moeilijke dagen worden geholpen. Onze foto geeft de vrouwen, sommige met haar kinderen op den arm, die door den Staat van voedsel worden voorzien.

DE VORSTEN IN DEN OORLOG

OOSTENRIJK'S KEIZER EN DE OORLOG.

Uit den aard der zaak kon de grijze Keizer der Donau-monarchie niet evenals zijn jongere vorstelijke bondgenoot, de Keizer van Duitschland, mede ten strijde trekken. Toch laat hij zich geregeld op de hoogte houden van de bewegingen van het leger. Wij zien hierboven den troonopvolger Karl Franz Joseph terugkeeren van een audiëntie bij den keizer.

De volkeren strijden . . .

Daar, waar voor kort nog vriendschap was tusschen de individuen, die de naties vormen en velerlei banden hen bonden, is nu de heftigste antipathie en vijandschap gekomen. Banden van verwantschap, vriendschap, wetenschap en handelsbelangen worden niet meer geteld.

Het individu lost zich op in zijn volksgemeenschap.

Daarbij trekt echter niemand een oogenblik de oprechtheid der gevoelens in twijfel. Het is de strijd der volkeren, door de omstandigheden tot op de spits gedreven.

Bij de beoordeeling van den oorlogstoestand, zijn oorzaken en gevolgen, hoort men vaak scherp veroordeelend spreken over de personen van vorsten of staatshoofden, in wier handen het wel en wee der naties heet te berusten. Het is te begrijpen, dat in den weerzin tegen den onnoodig schijnenden strijd en beroering een dergelijk oordeel wordt geuit. Doch het is juist noch billijk. Men mag niet vooropstellen dat alle ernstige pogingen der verschillende in dezen strijd betrokken Staatshoofden om den vrede zoo lang mogelijk te bewaren, slechts huichelarij of bedekking van eigen belangen waren. Ook zij zijn eveneens afhankelijk van de omstandigheden, waarvan zij wel helpen de draden te vlechten, doch die zij niet zoo absoluut beheerschen, dat hun daden als geheel zelfstandig kunnen worden beschouwd. Niet de Staatshoofden hebben den oorlog gemaakt, tal van elementen werkten ertoe om hun besluit te doen vormen. En de wereld zou er beter om worden, wanneer door dezen strijd deze elementen konden worden overwonnen.

Het is wel kenmerkend dat in dezen krijg, in onzen zoo democratischen tijd, evengoed als vroeger, de

BELGIË'S SYMPATHIEKE KONINGIN, die zich den laatsten tijd zeker een toonbeeld van menschevriendheid heeft betoond, begeeft zich met haar kinderen naar Antwerpen. Toen dit bekend werd onderstreepten de Belgische bladen vooral dat dit geen angst behoefde te verwekken, doch dat dit slechts een voorzorgsmaatregel was.

KEIZER WILHELM EN-DE OORLOG.

Keizer Wilhelm van Duitschland, is, volgens berichten in de bladen, naar het front van zijn leger gegaan, om zelf 't bevel over de troepen op zich te nemen.

OOSTENRIJK'S KEIZER EN DE OORLOG.

Baron Giesl von Gieslingen, de eigenlijke samensteller van het Ultimatum van Oostenrijk aan Servië, begeeft zich in audiëntie naar den keizer, teneinde dezen op de hoogte van den algemeenen toestand te brengen.

Vorsten en Staatshoofden in dezen strijd betrokken door den volkeren welke zij besturen, als de dragers der begrippen welke hen bijeenbrengen, worden beschouwd.

De Keizer van Duitschland, als Oberste Kriegsherr evengoed als zijn Keizerlijke Bondgenoot van Oostenrijk en zijn Keizerlijke verwant in Rusland, naast zijn Koninklijken neef in Groot Britanje, die zijn tegenstanders zijn. De jonge krachtige Koning van België en het hoofd van het gemeenebest in Frankrijk. Voor hun naties zijn zij de personen in wier hand de idealen van het Volk zijn samengebracht.

En wie de dingen van een breeder standpunt wil bekijken, ziet naast de oorzaken, welke tot de bovengenoemde veroordeeling voerden, ook de elementen, welke van het vooraanstaan der Staatshoofden, waarop hier kortelings is gewezen, nieuwe verwachtingen doet koesteren.

De oorlog is pas begonnen. Niemand kan voorspellen hoeveel maanden zijn heerschappij zal duren. Doch wij hopen dat spoedig na het uitwoeden van zijn geweld de tijd zal zijn aangebroken waarop die Staatshoofden hun invloed ten zegen kunnen bewijzen: Hce zij, die nu als vereenzelviging van den strijdwil hunner naties worden afgeteekend, straks als de hoogstaande vredesluiters mogen worden geprezen.

Deze oorzaak zou een niet te overziene vloek zijn, wanneer zij een onbillijken vrede bracht, een leed dat niet om niet geleden is, wanneer er een algemeene verbetering der verhouding op volgde.

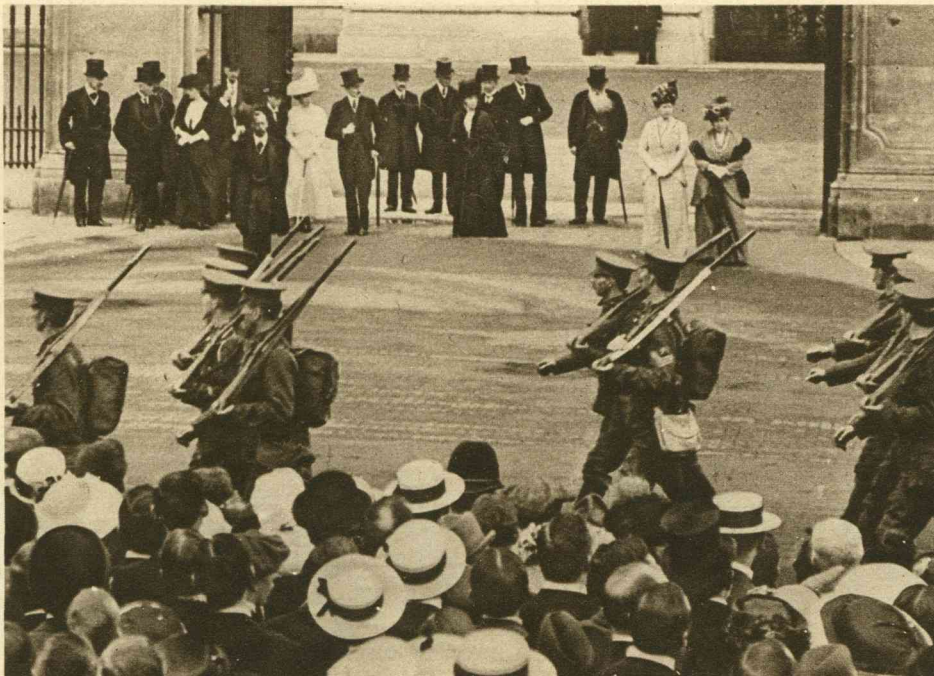
Door Oorlog tot Vrede, door Vrede tot Recht, dat zij de hooge leuze der regeerders. In afwachting daarvan geven wij op deze bladzijde een en ander weer van hetgeen enkelen onder hen op dit oogenblik bezighoudt.

Wij zijn er zeker van dat dit onzen lezers zal interesseeren.

DE JAPANSCHKE MIKADO,

die door zijn ultimatum aan Duitschland zich in den Europeeschen oorlog mengde.

EEN DEFILÉ VOOR HET ENGELSCHKE KONINGSPAAR.

Het corps van de Engelsche landmacht, waarin de Prins van Wales dient, defileert voor de leden van het vorstelijke huis, die voor het Buckingham-Paleis staan. Vooraan met den hoed in de hand, Koning George.

DE SULTAN VAN TURKIJE.

Het opkopen der Deutsche Oorlogsschepen Goeben en Breslau, in vollen oorlogstijd, heeft vooral in Engeland en Griekenland de gemoederen ontrust.

KANONNEN TEGEN LUCHTVAARTUIGEN

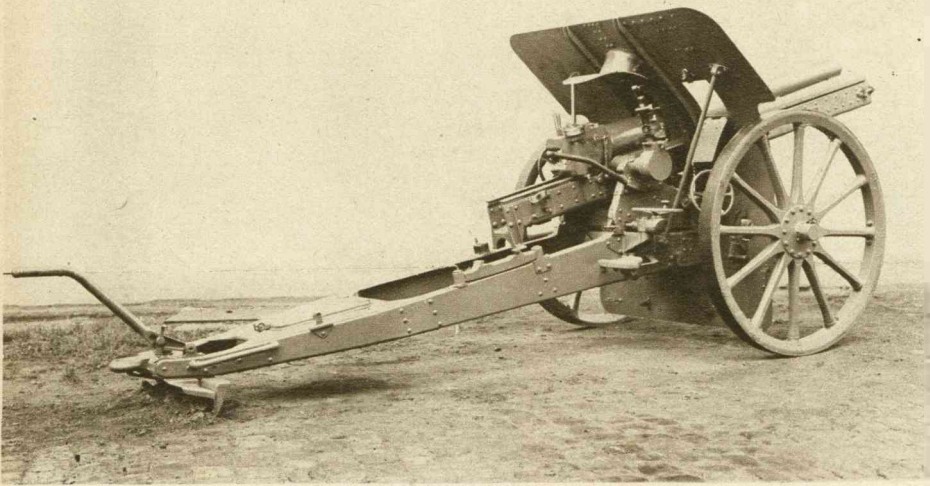

Foto No. 1. VELDKANON VAN 7.5 cM. L/30, VAN DE FIRMA KRUPP, TEGEN LUCHTVAARTUIGEN.

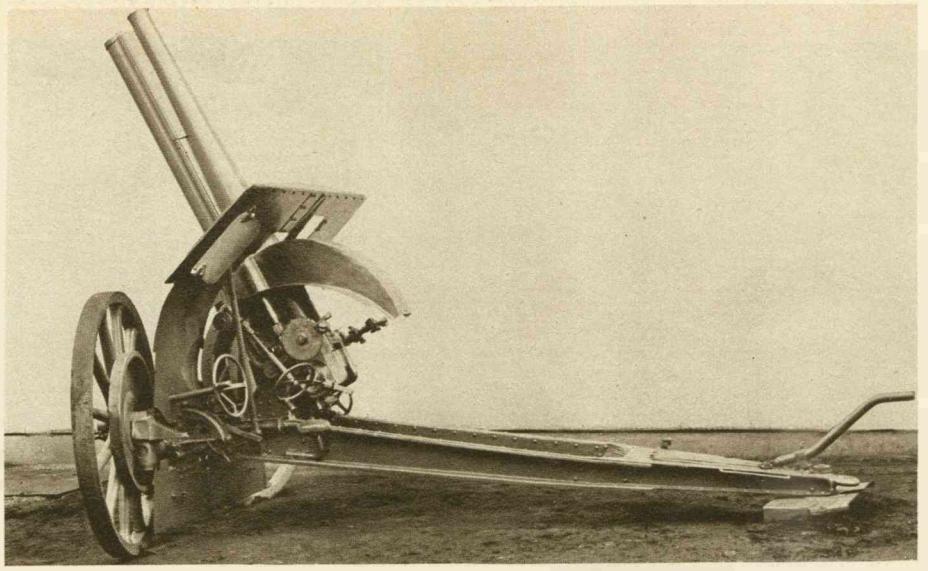

Foto No. 2 VELDKANON TEGEN LUCHTVAARTUIGEN IN VUURSTELLING. (VAN TERZIJDE GEZIEN).

Gelijk reeds uit de praktijk van de tegenwoordige geweldige worsteling blijkt, spelen luchtschepen en vliegtuigen een belangrijke rol, in de voornaamste plaats als verkenner, maar vervolgens toch ook als dragers van ontplofbare stoffen, die in korten tijd over een aanzienlijken afstand vervoerd worden. Geen wonder, dat de geschutfabrieken op hun hoede waren en geschut construeerden, in staat om deze zich snel verplaatsende luchtvoegels buiten gevecht te stellen. De mogelijkheid om dergelijk geschut te vervaardigen is natuurlijk gelegen in de enorme groote verplaatsbaarheid der vliegtuigtoestellen zoowel in de hoogte als in zijdelingsche richting. Het vliegtuigtoestel in al zijn „kromme sprongen” met het kanon te kunnen volgen eischt geschut, dat niet alleen zeer snel geladen en afgevuurd kan worden, maar ook, dat over bijzondere richtmiddelen, bijzondere affuitconstructie en bijzondere munitie beschikt.

Ons tegenwoordig geschut is daarvoor ten eenenmale onvoldoende. Zelfs om de thans verouderde Kabelballons onder vuur te kunnen nemen moet de staart worden ingegraven om de vereischte elevatie te verkrijgen en van een snel volgen van het doel, zooals dit bij vliegtuigen en luchtschepen het geval moet zijn, is geen sprake.

Een der eerste firma's die dergelijke kanonnen tegen luchtvaartuigen construeerde, was de firma Krupp.

De foto's die dit artikel verluchten, hebben dan ook betrekking op materiaal van de Essensche firma.

Waarschijnlijk wordt dit geschut in den tegenwoordigen oorlog niet toegepast, of het moest zijn, dat Krupp en misschien ook Ehrhardt geschut ter beschikking stelden, maar dan zal ook wel personeel van deze fabrieken meegaan om die kanonnen te bedienen.

Wanneer men in tijd van vrede zulk geschut niet bediend heeft, is het niet zoo gemakkelijk in tijd van oorlog daarmee haastig te leeren omgaan, nog daargelaten, dat de organisatie nóch op materieel nóch op personeel rekende.

Krupp construeerde deze kanonnen tegen luchtvaartuigen zoowel als gewoon veldgeschut, als op automobiel en voor vestinggeschut.

We willen thans enkele bijzonderheden van dit materieel mededeelen.

Het spreekt van zelf, dat de elevatie aan dit geschut te geven groot moet kunnen zijn.

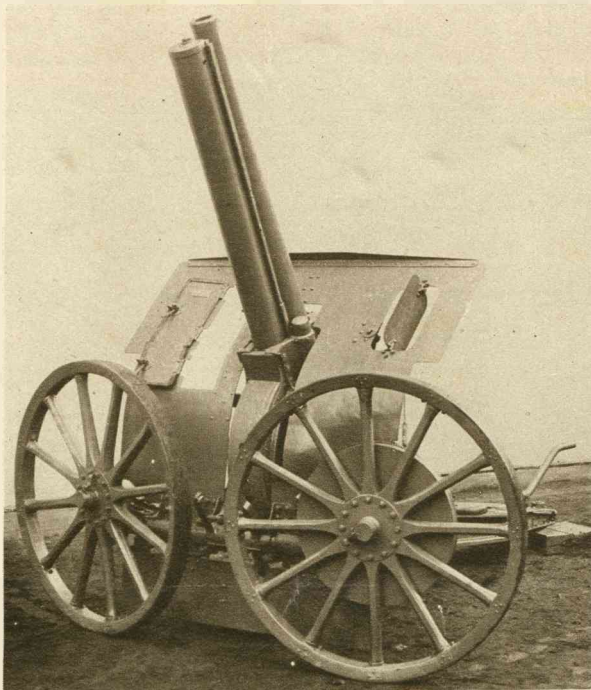

Foto No. 3. VELDKANON TEGEN LUCHTVAARTUIGEN IN VUURSTELLING. (VOORZIJDE).

Ze bedraagt als maximum pl.m. 70°. Aangezien het tegenwoordig geschut zoogenaamden kanonterugloop heeft, d.w.z. dat de affuit stil op haar plaats blijft, doch alleen het kanon over de wieg achteruitschuift, moesten de tappen ver naar achteren verplaatst worden, omdat anders het achterstuk van het kanon tijdens den terugloop met de aarde in aanraking komt.

Op de foto No. 1 is dit duidelijk te zien, terwijl bij het gewone veldgeschut de toppen in het midden aangebracht zijn.

Bij de kanonnen tegen luchtvaartuigen, die op vast-affuit geconstrueerd zijn, worden in de vuurstelling de raden naar voren toe omgeslagen, zooals foto No. 2 uitbeeldt. De grove zijdelingsche richting krijgt het geschut dan om de spoor als draaipunt, terwijl de raden door een toestel of wel bij zeer weeken bodem door man-

schappen in beweging worden gebracht. Op die wijze kan het kanon 360° gedraaid worden, zoodat men het luchtvaartuig in al zijn evoluties kan volgen. Het spreekt van zelf, dat er zich aan het kanon nog een toestel bevindt voor het geven van de fijnere zijdelingsche richting.

Het sluitstuk is zoodanig ingericht, dat het geheel automatisch werkt, teneinde een zoo groot mogelijke vuursnelheid te verkrijgen. We zullen geen gedetailleerde beschrijving geven der richtmiddelen, maar ieder beseft, dat deze geheel up to date zijn, met afstandsmeter, panoramakijker enz. De dikte van het schild bedraagt 3 m.m. De maximum schootsverheid bij deze kanonnen op rad-affuit is 8700 M.

Wat het kanon tegen luchtvaartuigen op automobiel betreft, hierbij is de spilaffuit toegepast, zoodat het kanon 360° om een spil bewogen wordt.

Foto No. 4 geeft een afbeelding van dit type.

Met het kanon worden tegelijk 6 man bediening vervoerd.

Het geheele gewicht is 7100 K.G. De gemiddelde snelheid bedraagt 45 K.M., de maximale 60 K.M.

Het aantal patronen, dat meegevoerd wordt, is 106. De grootste schootsverheid is 9700 M.

Het vestinggeschut (kaliber 10.5 cM. L/35) bereikt een schootsverheid van 13000 M.

Een bijzonderheid van de Kruppsche munitie is, dat door een bijzondere buis, een sterk rookgevende sas ontstoken wordt, die de baan, welke het projectiel volgt, door een rookstreep zichtbaar maakt. Dit is natuurlijk zeer gemakkelijk voor den vuurleider om snel ingeschoten te raken.

Foto No. 5 geeft dit zeer duidelijk aan. Tegen luchtschepen gebruikt Krupp een lange granaat met een uiterst gevoelige buis, die bij het treffen van het ballonmehulsel in werking komt en door middel van de springlading het projectiel in het binnenste van het luchtschip tot explosie brengt.

Gedurende deze tijden van enorme belangstelling in ons PANORAMA, hebben wij in het belang van het publiek gemeend, wel te doen door de vestiging van een Depot bij den Heer

W. TEN HAVE,

KALVERSTRAAT No. 154, AMSTERDAM,

alwaar het Weekblad in voorraad voorhanden is, zoowel voor het publiek als voor den Boekhandel.

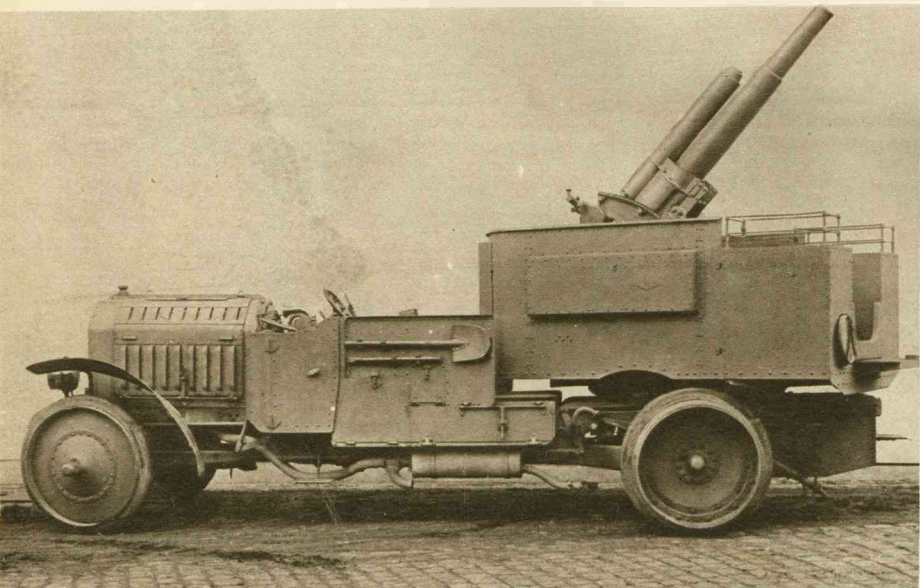

Foto No. 4. VELDKANON VAN 7.1 cM. L/30, TEGEN LUCHTVAARTUIGEN OP AUTOMOBIEL.

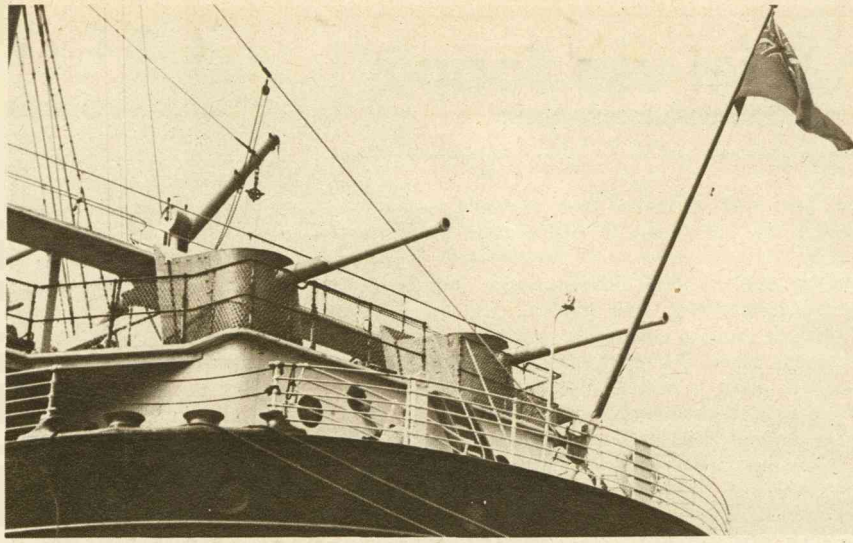

Foto No. 5. DE BAAN, DIE HET PROJECTIEL DOORLOOPT, DOOR EEN ROOKSTREEP ZICHTBAAR GEMAAKT.

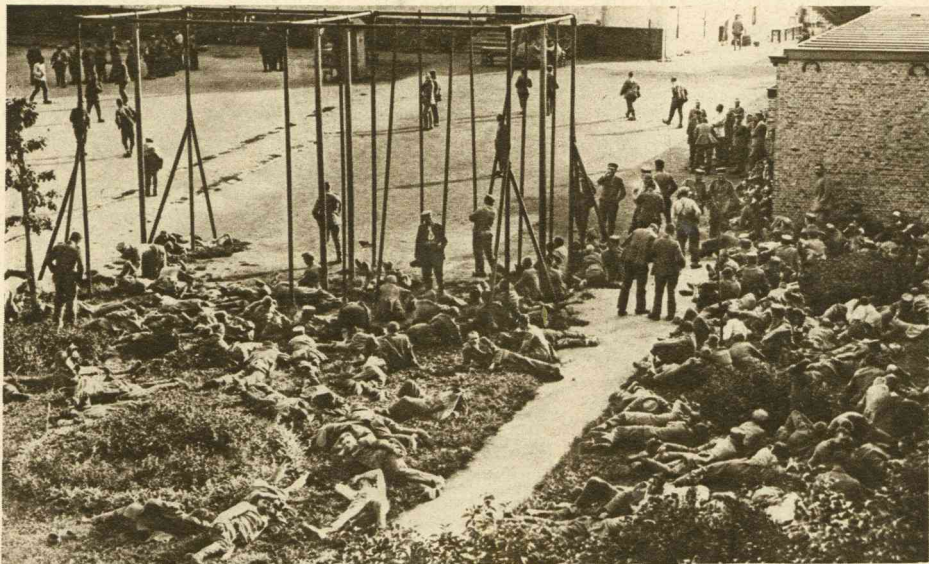
DE OOSTENRIJKSCHE INFANTERIE.

Bij het vertrek naar de grenzen werd de Oostenrijksche infanterie door een groote zeer enthousiaste menigte uit Weenen uitgeleide gedaan.

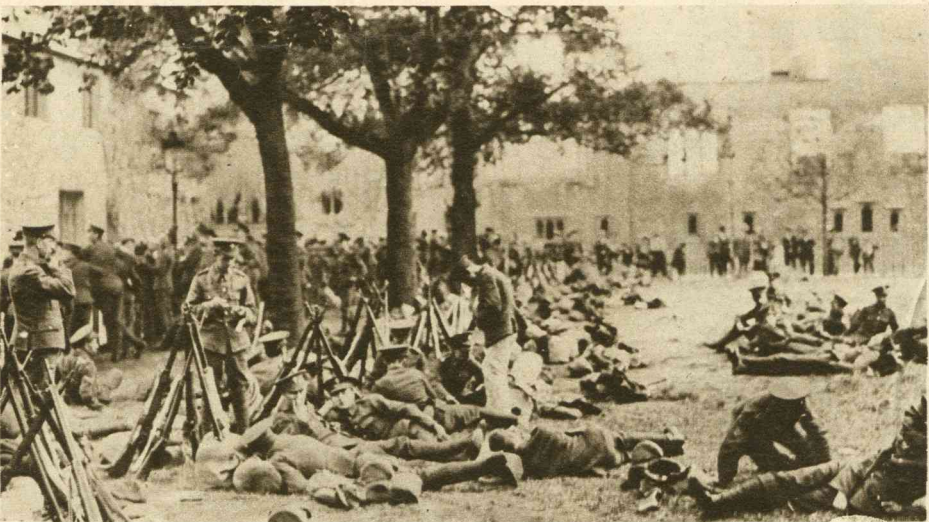
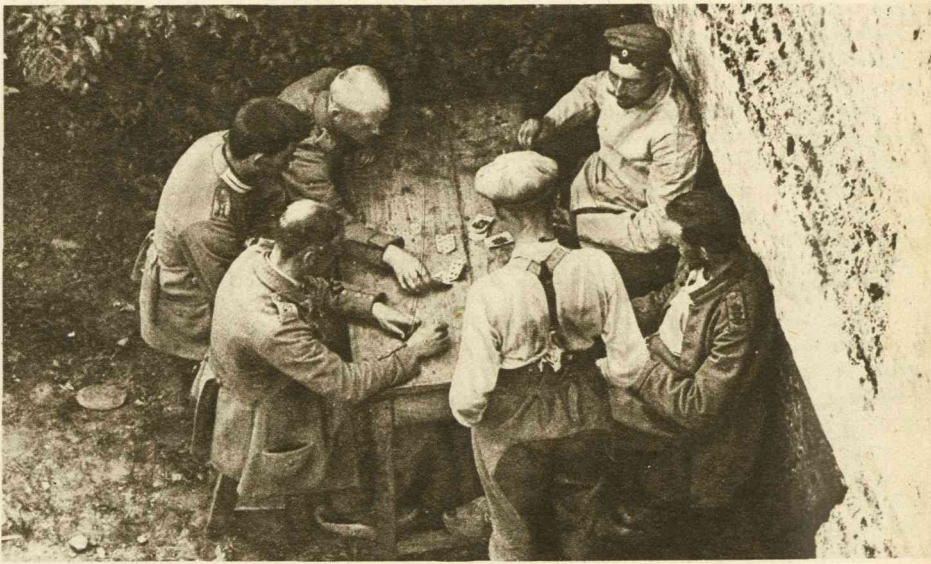
GEWAPENDE KOOPVAARDIJSCHEPEN.

Bij het uitbreken van den oorlog is Engeland direct koopvaardij schepen gaan bewapenen. Op bovenstaande foto ziet men een dezer tot den krijg uitgeruste schepen.

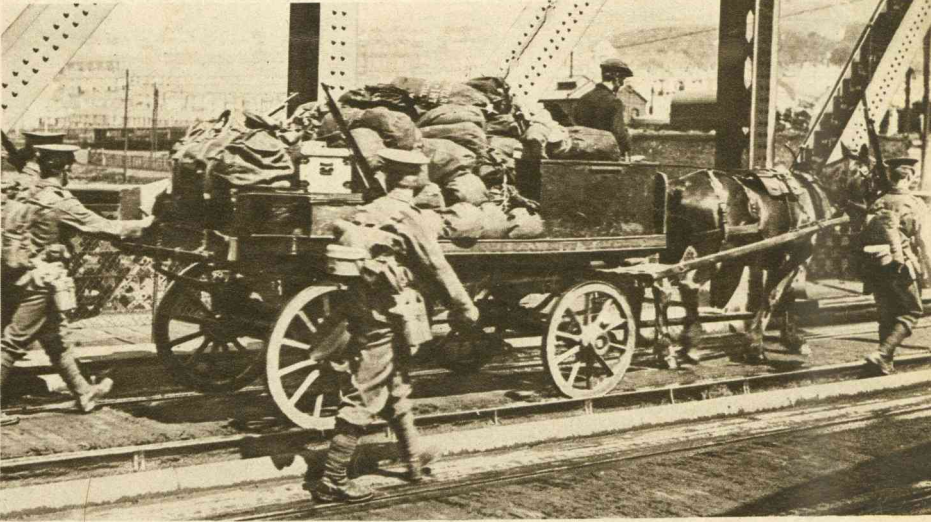
DE DUITSCHE KRIJGSGEVANGENEN IN BELGIË.

Een gedeelte van de door het Belgische leger krijgsgevangen gemaakte Duitschers is naar Brugge overgebracht. Zoo op onze foto's gezien, schijnen zij het zich wel gezellig te maken.

HET ENGELSCH LEGER NAAR HET VASTE LAND.

De fotograaf van Newspaper Ill. brengt op bovenstaande foto het moment in beeld, waarop aan de Engelsche soldaten, alvorens zich in te schepen, een naamplaatje werd uitgereikt.

NAAR FRANKRIJK OF BELGIË?

Het 6e regiment fusiliers in Engeland is gemobiliseerd en heeft Swansea verlaten met een bestemming die alleen aan de officieren bekend is. Wij geven hierboven het vertrek uit Swansea. (foto Newsp. Ill.)

DE VERDEDIGING VAN BRUSSEL

DE DUITSCHERS OP WEG NAAR BRUSSEL

Het Belgische hof heeft de hoofdstad reeds verlaten en is naar Antwerpen vertrokken. In Brussel wordt alles in het werk gesteld om de stad nog zooveel mogelijk te verdedigen. Op de foto links ziet men het maken van loopgraven onder toezicht van den Minister van Openbare werken. De foto rechts geeft een troepje Grenadiers, die op verkenning uit zijn.

Een Brief van Joopie*

Oorlogscorrespondent

Dat gaf een heel spektakel toen ik thuis kwam met de boodschap dat de redactie mij uitzond als oorlogscorrespondent.

Mijn vrouw snikte, mijn schoonmoeder hilde — je hebt zulke schoonmoeders.

Maar toen ze samen uitgehuild waren en mijn vastberaden trekken zagen, kwamen ze tot kalmte.

— Dan zal ik in 's hemels naam je bagage maar in orde gaan maken, zuchtte mijn vrouw.

— Bagage! vroeg ik verwonderd. M'n lieve mensch, ik neem alleen het allernoodzakelijkste mee: m'n schrijfmachine, de typiste, één verschooning (pardon!) in een rugzak, een veldflesch met koude koffie, twee broodjes met vleesch en m'n vischtui.

— Wat moet je met je vischtui doen?

— Visschen, zei ik. Daar zullen natuurlijk halve uurtjes genoeg zijn dat er niets te zien of te hooren valt en dan wil ik in de Maas gaan visschen. De Duitschers hebben alle forellen uit Luxemburg weggejaagd, van schrik, en die zwemmen nou allemaal de Maas op naar boven. De forellen bedoel ik, niet de Duitschers.

— Zou je niet liever je bloedeigen vrouw meenemen dan je typiste? meende m'n schoonmoeder te moeten vragen. Zoo'n bemoeial!

— Hoor eens, mama, zei ik, bij den generalen staf hebben ze me gezegd, dat een oorlogscorrespondent niet meer mocht meenemen dan de volstrekt noodige bagage en daar hoort een vrouw niet bij.

— Maar kan ik dan niet even goed meegaan als de typiste? vroeg mijn vrouw, met iets van jaloezie in haar blik.

— Daar heb je gelijk in, antwoordde ik. Ik had er wel eerder aan kunnen denken, maar in die herrie denk je niet aan kleinigheden.

Dus we besloten dan samen te gaan en de typiste thuis te laten. Onze uitrusting was eenvoudig. Grijze wollen reispakken, petten, rugzakken, rijglaarzen, slobkousen, veldflesschen, tandenborstels, schrijfmachine, telegramformulieren, hengel en vischtui. De schrijfmachine was, met het pierenbakje, in de vischben, die aan een riem over mijn schouder bengelde. Mijn vrouw droeg de hengel en haar parasol. Aan een bandje om mijn hals, onder mijn hemd (ik vraag wel verschooning!) droeg ik in een linnen zakje den bundel ongetelde zilvermuntbiljetten, die mijn hoofdredacteur me had toegestopt met het gebaar van: hier zijn 50.000 louis d'or, redt u voorloopig! Overigens had ik aanbevelingsbrieven bij me voor civiele en militaire autoriteiten en buitenlandsche passen, voor 't geval, dat we eens een paar meter buiten de grens zouden komen.

Van den generaal-opperbevelhebber, dien ik van vroeger kende, was ik in Den Haag afscheid gaan nemen.

— Het is een rijk idee van je hoofdredacteur, zei z'n excellentie, om je naar de grens te sturen. Wat je van ons hoort en ziet, daar hou je natuurlijk je mond over. Maar overigens geef je je oogen maar goed den kost. En hier, laat ik je 'n plezier doen met 'n ouwen veldkijker van me, die kan je te pas komen.

Ik aanvaardde 's generaals geschenk met verschuldigde gevoelens en toen reikte hij me de hand tot afscheid.

— 't Ga je goed Joopie, en dat ik je heelhuids weerom zal mogen zien!

Waarop ik alleen antwoordde:

— Van 't zelfde, excellentie!

Met hoop in mijn hart, vaderlandslievende gevoelens, een generaals-veldkijker, vrouw en bagage, stapte ik in den trein naar Maastricht.

Die ging zeer langzaam en we schoten er onze broodjes met vleesch en den inhoud onzer veldflesschen bij in, maar ik heb geleerd om de waarheid te waardeeren van het *chi va piano vassano*.

In Maastricht konden we nog net een badkamertje krijgen in de Lévrier; mijn vrouw zou in het bad slapen en ik er naast. *A la guerre comme à la guerre*.

Bij den plaatselijken commandant ging ik mijn eersten aanbevelingsbrief afgeven. Hij glimlachte even achter zijn snor, toen hij den inhoud gelezen had. Hij zou me, van zijn kant, een brieftje medegeven voor de officieren te Eysden. Wat had die man het druk! Van 'n moment dat hij even werd weggeroepen, maakte ik gebruik om m'n eigen aanbevelingsbrieftje te lezen. Er stond:

— Brenger dezès, A. S. Joopie, oorlogscorrespondent van „Panorama”, kan onvoorwaardelijk overal worden toegelaten. Hij doet geen vlieg kwaad.

Inwendig was ik een beetje nijdig om die aanbeveling, maar ik bedacht, dat ik mijn gevoel van eer beter bewaren kon, totdat, onverhoopt, het Vaderland mij een geweer

en rijksmunitie zou willen toevertrouwen. Dus slikte ik mijn nijd maar in; als je niets anders hebt, is nijd óók maagvulling.

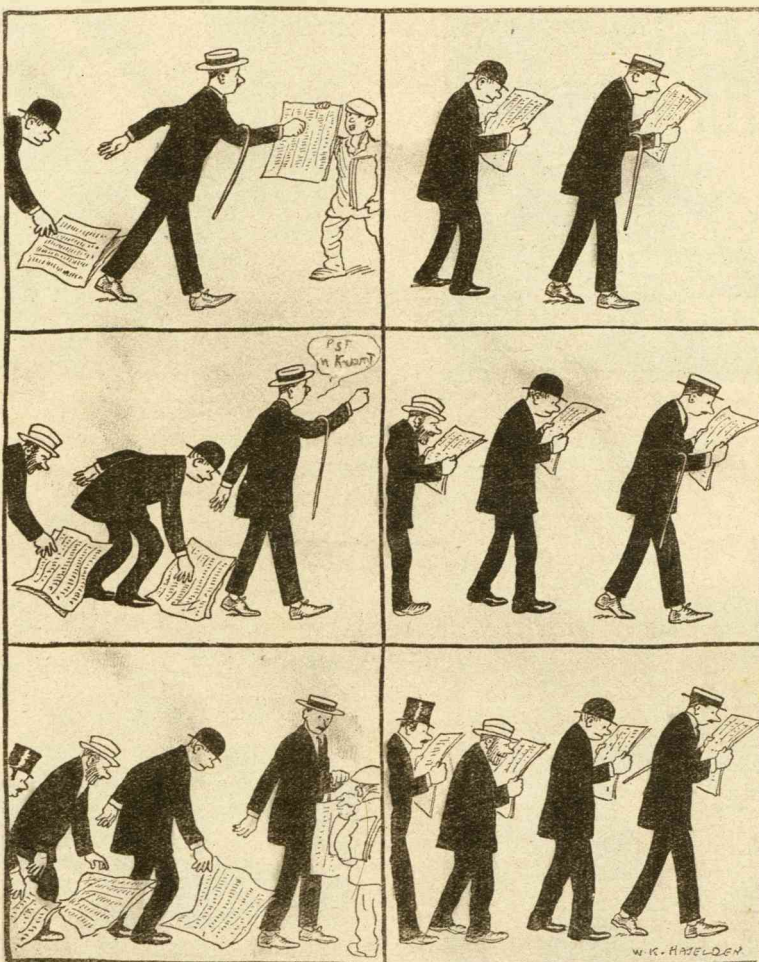
Na een heftige discussie met mijn vrouw, die stokstijf beweerde, dat ze mij niet alleen kon laten sterven, werd, in overleg met eenige collega's, met wie ik krijgsraad hield, besloten, dat alleen mannen naar de grens zouden gaan.

Eerlijk gezegd, waren we allemaal zenuwachtig. Brussel, van de Rotterdammer, probeerde of hij zijn sik van zijn kin kon trekken, maar die zat te stevig vast. Hijman, ook van de Rotterdammer, informeerde of er in Eysden ook honden waren, Belgische of Deutsche, dat was hem onverschillig. Voor kogels was hij niet bang. Hij had van de firma Vles blanco-crediet om onbruikbaar geworden kanonnen op te koopen in zijn vrijen tijd. Max Blokzijl had zijn orgeltje bij zich, waar hij indertijd als straatzanger mee geloopt heeft. Onderweg zongen we, in een auto, door hem begeleid: *Will you give me the keys of Heaven?* op de wijs van „alle eendjes”. Jammer dat Pisuise in Luik zat; we misten hem. Blokzijl is een beste jongen, maar zonder Pisuise is 't precis van Gend zonder Loos.

Enfin, eenmaal aan de grens gearriveerd, dan zou 't toch wel „los” gaan met onze eigenlijke taak.

En zoo beleefde ik dan het eerste echte oorlogs-avontuur, dat ik u thans ga verhalen.

'N GOEDKOOPE DOCH O.I. NIET AANBEVELENS- WAARDIGE MANIER OM KRANTEN TE LEZEN.

Deze geestige teekening van den Engelschen teekenaar W. K. Haselden, ontleenden wij aan „The Daily Mirror”. Zij bewijst, dat Old England zijn spot evenmin als zijn moed verloren heeft.

Het had heel slecht kunnen afloopen, maar op den voorgrond wil ik zeggen, dat 't mijn eigen schuld was.

Wij hadden, mijn persbroeders en ik, de auto en den weg verlaten om door hoog begroeide korenvelden de grenslijn te bereiken en een blik te slaan op het groote Deutsche leger dat bezig was zich bijeen te trekken.

Tusschen de halmen verloren we elkander uit het oog en ik stond spoedig heelemaal alleen, omdat ik veel last had van mijn hengel, waarvan de sim voortdurend tusschen de korenaren verward raakte. Niettemin slaagde ik er in, nadat ik een aantal keeren „beet” had gehad, mijn hengel en mijzelf in veiligheid te brengen op den rand van een smallen weg, die met prikkeldraad was afgezet.

Ik voelde me daar erg veilig, maar ook eenzaam en er was niemendal te zien. Dus besloot ik om met geforceerde marschen weder het korenveld door te trekken. Een kompas had ik niet en het zou mij ook niet veel hebben geholpen, want ik weet niet hoe je op zoo'n ding kijken moet.

Om kort te gaan, ik liep langen tijd doelloos rond totdat ik in eens uit de verte schieten hoorde en begreep dat ik dus meer in de richting van het gevechtsterrein gekomen was. Kort achter me zag ik evenwel aan een dorpstorentje nog de driekleur wapperen (Onze Vlag, muziek van Heye) en 't gaf me een rustig idee om te weten dat ik nog altijd mijn voeten had op de plek, waar eens de zeemeeuw vloog, ontwoekerd aan de baren.

Plots hoorde ik menschenlijke stemmen en zag ik een klein, wit huisje.

— Fonske, kum hij! riep een vrouw, in Limburgsch dialect.

Hoe weet het mensch dat ik Alfons heet? dacht ik bij mezelf. Maar dat bleek een vergissing; de aanroep was

bestemd voor een klein burgertje van een der grensdorpen.

Heel vriendelijk brachten deze menschen me op goede wegen om naar Eysden te komen.

Het tafreel dat men van daar uit kon waarnemen, is reeds voldoende in de dagbladen beschreven. Mijn lyrische ader is in oorlogstijd altijd verstopt. Ik zal er dus maar alleen van vertellen dat ik het gansche schouwspel „ijzig” vond, maar je kon in Eysden natuurlijk niet anders verwachten.

Ik sloeg weer een zijwegje in en liep op een woning toe, waar ik eenige menschen in druk gedoe bijeenzag en nog vóór ik goed wist wat er met mij gebeurde, voelde ik mijn rechterhand den hengel loslaten, werd die hand gegrepen en gedrukt en klonk mij in de ooren een hartelijk:

— Meneer Joopie, enchan-té!

Even dacht ik aan het slot van Faust, le gedeelte:

— Sie ist gerichtet!

(Stem uit den hemel):

— Gerettet!

De stem klonk mij inderdaad hemelsch in de ooren, zooals alleen een bevriende stem klinken kan, wanneer een mensch zich eenzaam en van iedereen verlaten gevoelt.

Voor mij stond Mullens van Albert frères, de Kino-Koningen. En hij schudde nog eens mijn hand. — Blij u te zien, meneer Joopie, zei hij, u kunt me helpen.

Tot heden is mijn opname een mislukking, *un four noir*; ik heb precies 43 centimeter oorlogsfilm bij elkander

Bij zulke gevechten is er geen behoorlijke mise-en-scène. De Duitschers en de Belgen mogen goede generaals hebben, maar voor de regie hadden ze tenminste Reinhardt wel mogen meenemen. Enfin, u kunt me helpen, u zult me helpen, *n'est-ce pas?*

— Natuurlijk, jeune, — was mijn antwoord. Wat moet er gebeuren?

— Ziehier de situatie, zei hij weer. Er zijn maraudeurs gevangen genomen, die op de troepen hebben geschoten, *par manière de dire*. Ook een oorlogscorrespondent, dat bent u, wordt van spionage verdacht. Wij beginnen nu maar vast de opname van de terdood veroordeelden, die tegen den muur van dit huis staan, in afwachting van hun lot. De rest komt later. *Allons, messieurs, veuillez prendre vos places*. U in het midden, meneer Joopie, là, vlak tegen de deur van hetschuurtje. Bien, j'y vais.

Met een paar Walen had ik mijn, door hem aangewezen plaats ingenomen tegen den muur. Mullens was naar zijn toestel geloopt, vroolijk glimlachend, als stond hij in Den Haag in zijn théâtre te expliceren.

En uit kracht van de gewoonte begon hij:

— Hooggeëerd publiek!

Ik stel U voor

Maar verder kwam hij niet. Want schier onbemerkt waren, in woesten galop, eenige Deutsche ruiters nabij gekomen, Uhlanen, en plots klonk het bevel:

— Absteigen! Pistolen fertig!

Ik stond nog tegen den muur, onbeweeglijk. Ik kon niet van mijn plaats, terwijl een, ik weet niet van waar, opgedoken sergeant-wielrijder de Duitschers beduidde dat ze op den verkeerden weg waren en alleen het begin van een schijn-executie hadden in de war gestuurd.

Ik kon niet weg.

Want op het oogenblik, dat ik het woord „pistolen” hoorde had zich tot in het benedenste deel van mijn gemoed een hevige ontroering meester gemaakt. Misschien deed ik beter om van „roering”, dan van „ont-roering” te spreken.

Hoe ik weder in Maastricht ben gekomen en in het hotel, is mij nog maar vaag.

Maar het was diep in den nacht, toen ik in het hotel het badkamertje binnenkwam, — zonder hengel.

Mijn vrouw was dolgelukkig mij weder te zien. Zij lag reeds in bad, ... in bed, bedoel ik.

Ik moest haar evenwel verzoeken om uit het bad te komen, want dat had ik zelf nodig, zéér nodig

Gelieve mij te verschoonen als ik heden niet meer schrijf. Mijn gemoed is nog niet tot rust gekomen.

Hoogachtend en dw., A. S. JOOPIE,

(Oorlogscorrespondent).

ONZE PLANNEN.

Een enkel woord over onze plannen. Voorloopig zeker blijft Panorama zijn nieuwe wijze van verschijnen handhaven. Doch wij begrijpen dat onze lezers, naast het interessante nieuws van den oorlog ook wel wat anders ter afwisseling willen zien en lezen. Daarom begonnen wij er reeds mee op deze pagina vroolijker tonen te laten meeklinken. Het volgende nummer zal in omvang vier pagina's grooter zijn, waarop de vervolroman en andere ontspanningslectuur voor zullen komen. De prijs dezer losse nummers is 7½ cents. Voor de abonnés blijft de prijs 10 cents per week.

Er ligt dus een groot voordeel in om vast abonné te worden. Men geve zich dus als zodanig bij zijn boekhandelaar op, die voor f1.30 per kwart. Panorama gratis thuisbezorgd levert.

* Een onzer medewerkers zond ons deze satire.

Wij meenden in dezen tijd, waarin zooveel ernstige gedachten onze lezers bezighouden, hun niet deze vroolijke scherts als een afwisseling te moeten onthouden. Er is gelukkig geen reden om alle kortswijl verre van ons te houden.

KONINKL. NEDERL. SIGARENFABRIEKEN
Eugène Goulmy & Baar - Amsterdam -
s-Hertogenbosch

Mad^{me} Recamier 5 cents Sigaar.

La grande Marque française de Crème de Menthe

STOKHUYZEN'S VRUCHTEN LIM.

merk „RHENA“.

't Hoogst bereikte op 't gebied van Limonade.
N. V. Stoomvruchtensap- en Jamfabriek, Alphen a. d. R.

A. v. d. HEIJDEN's Leverpastei
: DE BESTE. :

1914 ZOMERDIENST 1914
STAATSSPOORWEGEN

6
SNELTREINVERBINDINGEN MET
FRANKFORT A/M
VIA **EMMERIK**
WAARVAN
5

MET DOORGAANDE RIJTUIGEN

	AMSTERDAM W.P.	DEN HAAG S.S.	ROTTERDAM M.	UTRECHT C.S.	ARNHEM.	FRANKFORT A/M
V. 6.55	9.08	10.17	12.40	5.02	8.05	
V. 6.23	8.28	9.44	12.01	4.22	7.31	
V. 6.26	8.38	9.46	12.12	4.25	7.34	
V. 7.37	9.43	10.57	1.18	5.38	8.42	
V. 8.29	10.35	11.50	2.11	6.35	9.35	
A. 4.08	6.33	7.56	10.54	2.34	6.07	

SUIKERZIEKTE.
Mij. ORVIETANOSE, Nicolaïstraat 23,
den Haag.

Na een driejarig bestaan kan men spreken van burgerrecht. Orvietanose heeft dit recht verkregen temeer nu een bekend en geacht medicus te Haarlem, de Heer F. Lochnaar Docter, deze **Orvietanose** in een open brief, die op aanvraag gratis wordt toegezonden, aanbeveelt.

„Eau Castello“

(MOURA - PORTUGAL)

Krachtadig
bij
**lever-, blaas-
en nierzlek-
ten.**

Zeer versterkend en zuiver voor de Maag. Men kan het **enkel gebruiken** en 't wordt een heerlijke drank wanneer men het aanmengt met melk, citroen, Sirop, Wijn, Cognac, Whiskey etc.

Generaal-Vert. voor Nederland.
N.V. v. h. Henri Sanders
22 Heerengracht, Amsterdam.

Depôthouder:

Henri Sanders, Apotheker,
Rokin 8, Amsterdam.

CADEAU!

25 ledige Stello
Doosjes

geven recht
op een
prachtigen
**Vulpen-
Houder!**
ZEGT HET VOORT!

LICHT- en KOOKGAS

**Zonder
Leiding.**

F. W. Seeboldt,
IJselmonde.

(Telef. Int. No. 4022 Met
Rotterdam).

**SPECIALE
FABRIEK
VOOR
WINKEL-
DOOZEN**
MET LINNEN
OVERTROKKEN
EEN KOPER HAND-
VAT EN ETIKETHOUDER enz.
99 HOUTEN ZUWANDEN.
Vraag offerte! de prijs
is laag de kwaliteit is
prima!

A.P. DE WAART. J.
COMPLETE MEUBILEERING
ISINGEL 29. AMSTERDAM
TEL. N° 9214
VRAAGT GEÏLL. PRIJSCOURANT
SINGEL 29 DE 2 MIN-VANAF 2
RONDE LUTH-KERK CENTR. STATION

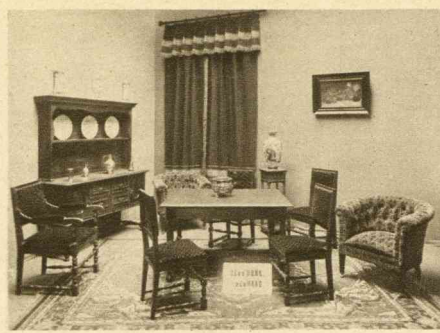
A. Hoogendijk Jz. - Vlaardingen.

Importeur

Douro-Portwijnen.

CHAMPAGNE „QUEEN“
Bodega's „Oporto“, R'dam, 's-Hage, A'dam.

C. L. VAN DEN DONK

's-Gravenhage - Wagenstraat 41-43

AMEUBLEMENTEN

Laat Uwe woning door ons goedkoop en
degelijk inrichten.

Nieuwe Ontwerpen - Smaakvolle Ensembles
Teekeningen en geïllustreerde Prijscourant op
aanvraag franco.

TELEFOON 867 Franco levering

P. SLUIS.

VOGEL- EN PLUIMVEEVOEDER.

MOOIE VORMEN.

Wondervolle Buste en blanke huid
verkrijgt en behoudt iedere Dame van
elken leeftijd door mijn methode. **Uitwendig
gebruik.** Succes gegar. Zend adres en 5
cents postzegel en U ontvangt gratis
inlichtingen.

Maison NIEMANN, A'dam, Da Costakade
43 M, huls. Spreekuur 11'sm. - 9's av.

IN MAISON „BAKKER“
Hoogstraat 12, den Haag,
LUNCHT MEN LEKKER.

Originalweck
weck's
InMAAKGLAZEN
en TOESTELLEN

Steriliseertoestellen en
: -Glazen merk :
: „Frischhaltung“ :

Inlichtingen en prijscouranten
: gratis verkrijgbaar. :

J. WECK. G.m.b.h.
AFDEELING HOLLAND
Arnhem

ASTRA

SANITAIRE STOF-
WERENDE VLOEROLIE.
Chemische Fabriek
„HET GOOI“
BUSSUM v.h. Hilversum.

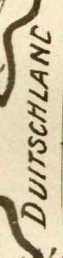

„Kijk eens, zuster, daar
vliegt geen enkel stofje!“
„Ja Betje, dat komt om-
dat de vloeren zijn ge-
olied met

„ASTRA“,
dit is hygiënisch
en gezond.

Wanneer ge Uw vrienden
werkelijk vriendschap be-
wijzen wilt, toont hun dan
den weg tot ontwikkeling,
ontspanning en genoegten:
zegt hun dat zij een abon-
nement op PANORAMA
nemen.

G E L D E R L A N D

PANORAMA

UITGAVE VAN A. W. SIJTHOFF'S UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ, LEIDEN

REDACTIE EN ADMINISTRATIE: DOEZASTRAAT 1 - TELEFOONNUMMER 1

ABONNEMENTEN PER JAAR f5.20 FRANCO AAN HUIS BEZORGD

VISÉ TOTAAL VERWOEST.

Hoe het gebeurd is, is nog een raadsel, doch volgens de berichten is er door de inwoners van Visé op de Duitsche soldaten geschoten. Natuurlijk kon dit niet ongestraft blijven en het eertijds zoo prachtige plaatsje is nu één groote ruïne.

Met groote moeite heeft de heer Moussault van de Vereenigde Fotobureaux te Amsterdam, opnamen in deze woestenij gemaakt.

EEN PORTRET VAN WIJLEN **Z. H. DEN PAUS** IS OP PAG. **3** AFGEDRUKT

UIT HET BELGISCHE LEGER

LOSLOOPENDE DUITSCHE PAARDEN OPGEVANGEN.

In de buurt waar gevochten wordt loopen er natuurlijk honderden paarden rond, waarvan de berijder gesneuveld is. Een Belgisch cavalerist was zoo gelukkig een dezer dieren op te vangen en zooals men op de foto ziet, draagt de Belg buiten zijn eigen wapenen ook die van zijn verslagen vijand. *(foto's Newspaper III).*

BELGISCHE WIELRIJDERS-PATROUILLE.
In dezen modernen oorlog spelen automobielen en fietsen een groote rol. Op bovenstaande foto ziet men Belgische wielrijders in volle oorlogsuitrusting in de nabijheid van Antwerpen.

DE BURGERWACHT VAN BRUSSEL.

Een burgerwacht van 20.000 man was er te Brussel gevormd en iedereen die er als vreemdeling uitzag werd door deze gewapende burgers aangehouden om zijn papieren te laten zien. Toen evenwel de Duitschers Brussel naderden, is de macht ontwapend en zijn de geweren enz. naar Antwerpen opgezonden.

DE BELGISCHE VOORPOSTEN.

Een eigenaardig contrast: Belgische voorposten verborgen achter korenschoven. Het koren, waarvan anders de bestemming is voedsel aan de menschen te geven, nu als schuilhoek voor den dood.

OP WEG NAAR HET FRONT. Na een vermoeienden urenlangen marsch nemen de Belgische soldaten, die op weg zijn naar het front, een korte rust. Hoe heerlijk moet het voor hen zijn, na uren in de brandende zon te hebben geloopt, een koel beschaduwde plekje te kunnen vinden. Slechts voor enkelen echter is dit gelukje maar weggelegd.

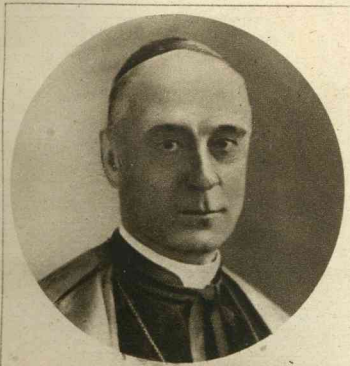
INKWARTIERING IN EEN KERK.

Waar in België alle weerbare manschappen onder de wapenen zijn geroepen, is men er toe moeten overgaan de soldaten ook in kerken in te kwartieren. Een schrille tegenstelling inderdaad!

Z. H. PAUS PIUS X. †

EENIGE KARDINALEN, OVER WIE THANS GESPROKEN WORDT.

Kard. RAPHAËL MERRY DEL VAL
Staatssecretaris.

Kard. DOMINICO FERRATA.

Kard. W. J. VAN ROSSUM.

Kard. ALESSANDRO LUALDI.

Kard. PIETRO GASPARRI.

VAN HET OORLOGSTERREIN IN BELGIE

ONZE OORLOGS-KRONIEK.

15 Aug. De Duitschers zetten hun opmarsch in België aan beide zijden van de Maas voort. — In de richting Namen wordt voortdurend kanongebulder vernomen. Dinant wordt door de Duitschers gebombardeerd. — Aan de Oostgrens van Duitsland strijden Duitschers en Russen met afwisselend succes.

16 Aug. De forten bij Luik zijn voor 't meerendeel in handen der Duitschers. In Luik is het Belgisch bestuur vervangen door Duitsch militair bestuur. — De Tsaar van Rusland heeft in een proclamatie aan de Polen medegedeeld, dat hij voornemens is het oude Polen te herstellen met volkomen autonomie. — Door de Triple Entente is een ultimatum tot Turkije gericht om zich strikt neutraal te houden of op te houden te bestaan als zelfstandige staat. — In de Adriatische zee heeft een Fransche vloot een Oostenrijksche verslagen. — Japan heeft aan Duitschland een ultimatum gericht om Kiautschau aan Japan af te staan zonder schadeoosstelling bij een eventuele teruggave aan China en alle Duitsche schepen uit de Japansche wateren terug te trekken of te ontwapenen. Japan verlangt antwoord voor 23 Aug.

17 Aug. In Brussel neemt men maatregelen ter verdediging van de stad bij een onverhoopten aanval van Duitsche troepen. De Regeering en de koninklijke familie hebben Brussel verlaten en zijn naar Antwerpen vertrokken. — In Antwerpen is de burgerwacht georganiseerd in de geheele versterkte stelling. Men is op alles geheel voorbereid. — De houding van Italië

DE VERWOESTING VAN VISÉ.
Veel meer dan muren is er van het eens zoo mooie plaatsje Visé niet meer te zien, zooals ook wel blijkt uit onze voorpagina en uit bovenstaande foto links. Op de foto rechts ziet men de fouragewagens door het verwoeste Visé trekken.

DE VLUCHTELINGEN IN MAASTRICHT.

Nog steeds houdt de stroom van vluchtelingen in Maastricht aan. Het is hartroerend om te zien hoe de menschen hun have en goed in den steek hebben moeten laten en slechts het aller-allernoodigste hebben kunnen meenemen.

is ten opzichte van Oostenrijk aanmerkelijk verscherpt.

18 Aug. De Duitschers trekken steeds verder België binnen. De forten rondom Luik zijn in hun bezit. Duitsche troepen rukken op Brussel aan. — Turkije heeft wederom de verzekering gegeven, dat het strikt neutraal zal blijven. — Op Duitsche marinewerven wordt dag en nacht gebouwd ter versterking van de vloot — In de laatste dagen hadden eenige gevechten plaats tusschen Duitsche en Engelsche flotilles.

19 Aug. In België, vooral in Brussel, worden de gemoederen thans onrustig. Het Belgische leger heeft zich na dapperen tegenstand op Antwerpen moeten terugtrekken. — De Duitschers hebben Leuven ingenomen, dat zij met Thienen gedeeltelijk in brand geschoten hebben. — Duitschland's handel is door Engeland's optreden zoo goed als verlamd.

20 Aug. De Duitschers bevinden zich tusschen Leuven en Brussel. De bevolking verlaat Brussel in allerijl. De Garde Civique is er ontwapend. — De poorten te Antwerpen zullen worden gesloten. Men werkt hard aan de verdedigingswerken der vesting. De Tsaar van Rusland heeft zich naar het front van zijn leger begeven om zelf de leiding in handen te nemen.

21 Aug. De Duitschers rukken Brussel binnen. — De Franschen hebben Mühlhausen weder hernomen en hebben op verschillende punten in den Elzas stelling genomen. In de Vogezen hebben de Duitschers een groote overwinning behaald op de Franschen, die moesten terugtrekken.

FOURAGEERING VAN HET DUITSCHE LEGER. — Men krijgt een klein idee van wat er noodig is om het Duitsche leger in België van voedsel te voorzien, wanneer men hoort dat er stoeten doortrekken van 6 à 8000 fouragewagens.

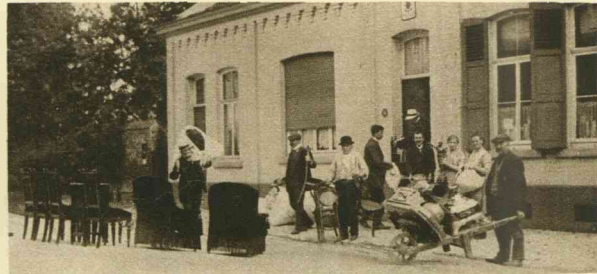
IN HET DUITSCHE KAMP.

Deze foto, die midden in het Duitsche kamp genomen werd, geeft het uitleiden van een der fouragewagens weer, waarvan wij hierboven spraken.

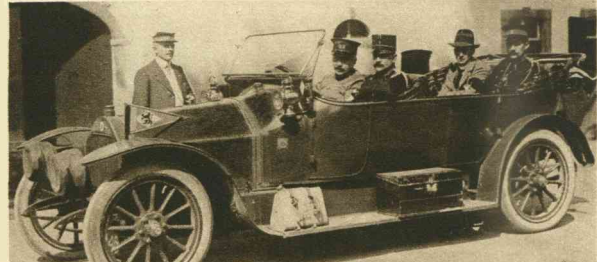

DUITSCHER POSTEN AAN DE GRENS.

Om de troepen er op attent te maken dat zij zich in de nabijheid van de neutrale grens bevinden, hebben de Duitschers op kleine afstanden posten geplaatst.

AAN DE BELGISCHE GRENZEN. — De bewoners van het Belgische douanehuis zijn beangst geworden en brengen hun inboedel in veiligheid.

OP EEN INSPECTIE-TOCHT.

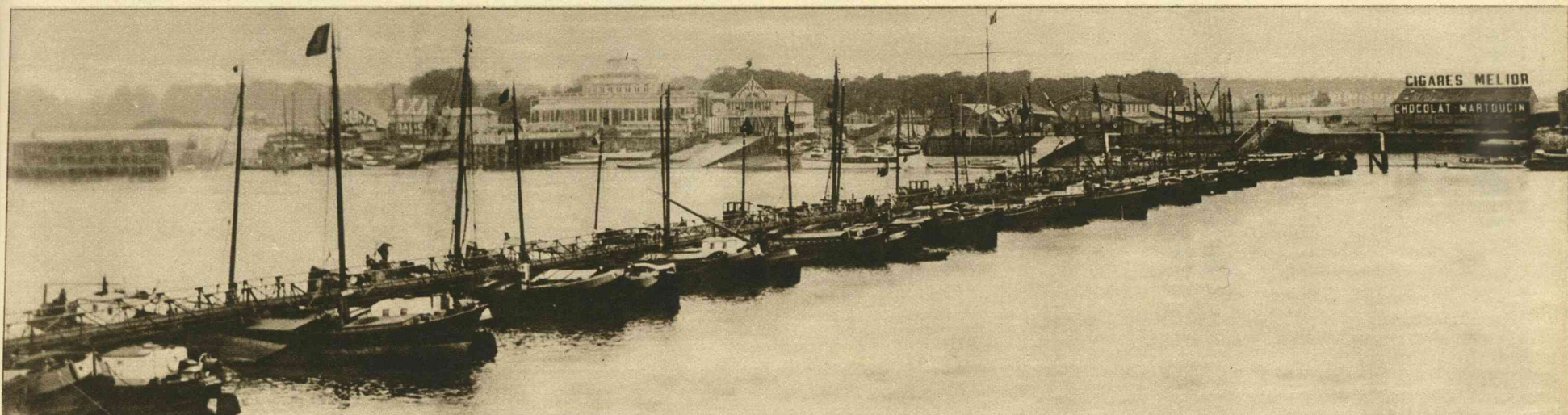
Baron van Welderen Rengers, lid van het vrijwillig automobielkorps met Kapt. Schreuder der marechaussees op een inspectie-tocht.

DE VEELBESPROKEN BRUG OVER DE MAAS BIJ VISÉ.

Een der eerste feiten waarover in dezen oorlog gesproken werd, was het vernietigen van de Brug over de Maas bij Visé door de Belgen. Is het niet jammer dat zulk een prachtstuk totaal verwoest is moeten worden?

DE OORLOG IN EN OM BRUSSEL

EEN SCHIPBRUG OVER DE SCHELDE.

Om een gemakkelijke verbinding tusschen Brussel en Antwerpen te hebben, hebben de Belgen een schipbrug over de Schelde gelegd. Natuurlijk is dit in hoofdzaak gedaan om het leger vlugger in Antwerpen te kunnen brengen.

DE OORLOG IN 1870.

Alvorens een geregeld overzicht te geven van de voornaamste krijgsoperaties in den oorlog van 1870 zullen wij hier eerst in 't kort even mededeelen wat feitelijk de directe oorzaak is geweest dat de Koning van Pruisen den degen kruiste met den Keizer van Frankrijk.

Het ongelukkige Spanje, na jaren lang door kazerne-oproeren verscheurd en aan partijhaat opgeofferd te zijn, had eindelijk, den 17en Juli 1868, den troon van koningin Isabella omgeworpen en bedelde, na maanden lang in een chaos verkeerd te hebben, rechts en links in Europa om een koning.

Toen nu bekend werd dat eindelijk een liefhebber voor den troon van Spanje gevonden en dit de Prins van Hohenzollern was, kwam men in Frankrijk los.

„Pruisen“, riep men „legt de hand op Duitschland, op Rumenië, op Spanje: is de maat eindelijk vol?“

De gemoederen te Parijs raakten in gisting:

BEWAKING DOOR DE BURGERWACHT. De burgerwacht had niet alleen tot taak de orde te bewaren, doch ook voor de banken enz. te zorgen.

DE BURGERWACHT VERLAAT BRUSSEL.

De fotograaf van de Vereenigde Fotobureaux, die de foto's van deze pagina heeft vervaardigd, heeft de laatste oogenblikken, dat het hem vergund was in Brussel te fotografeeren, benut om de burgerwacht, die op bevel van de regering de wapens gaat inleveren, te vereeuwigen.

VLUCHTELINGEN UIT DIEST.

De arme stumperds die bij het naderen der Duitschers beangst de vlucht namen, trachtten nog zoo veel mogelijk van hun bezittingen te redden. In hoofdzaak zag men ze met kleederen en beddegoed.

tusschen de kabinetten van Berlijn en Parijs werd de gedachtenwisseling met den dag scherper tot dat eindelijk 15 Juli 1870 officieel den oorlog aan Pruisen door Frankrijk werd verklaard.

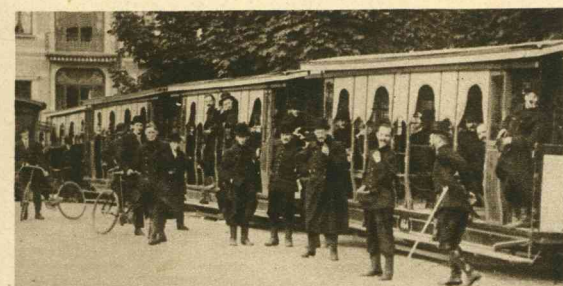
Weldra zou het eerste kanongebulder zich doen hooren en het voorwendsel tot dezen bloedigen krijg, Prins Leopold van Hohenzollern, bij het eerste hooren daarvan reeds vergeten zijn.

Een tweede vraag die ons nog ter beantwoording overblijft is de verhouding van de getalsterkte van het Fransche en Duitsche leger. Het was den Keizer van Frankrijk bekend dat Pruisen in korten tijd 900.000 man onder de wapenen kon brengen, welk cijfer, met medehulp van de Zuid-Duitsche Staten tot 1.100.000 man opklimmen kon, terwijl Frankrijk slechts het cijfer 600.000 kon bereiken. De helft van de wezenlijke legers slechts in 't veld kunnende komen, stond Frankrijk in verhouding tot Duitschland van 300.000 tegen 500.000 man. De vergoeding nu moest in 'n handige manoeuvre van het Fransche leger gevonden worden. Of deze is opgegaan, hopen we in de volgende overzichten na te gaan.

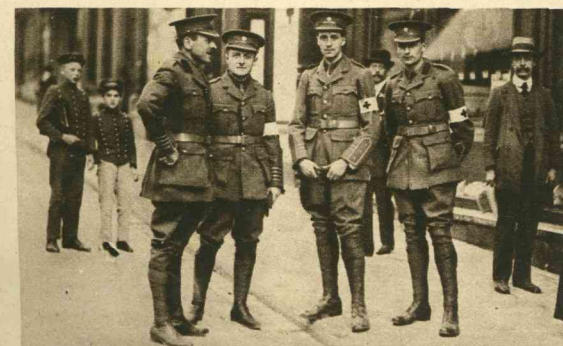

EEN VERNIELD CAFÉ TE BRUSSEL.

De eigenaar heeft op de planken kennis gegeven dat het huis aan een Belgische familie behoort, teneinde verdere vernielingen te voorkomen.

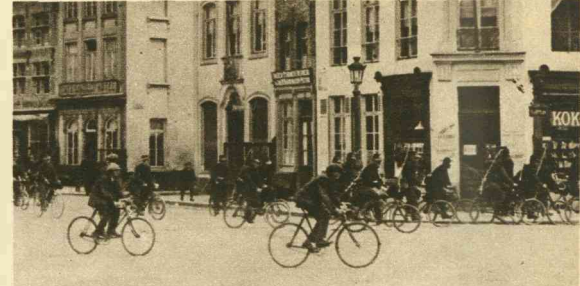
BARRICADES OM BRUSSEL. — Oorspronkelijk schijnt het plan te hebben bestaan om Brussel nog te verdedigen. Om evenwel een bombardement te voorkomen zijn de barricades maar weer weggenomen.

ENGELSCHER OFFICIEREN IN BRUSSEL. Bij de Roode Kruis-dienst in België hebben zich ook Engelsche doctoren aangesloten, waarvan wij hierboven een viertal in beeld brengen.

DIEST DOOR DE DUITSCHERS BEZET. Wij geven hierboven een foto van het stadhuis te Diest, even voordat de Duitschers het bombardeerden. Voor het stadhuis de burgerwacht.

DIEST WORDT VERLATEN. — Bij het naderen van de Duitsche troepen kreeg de burgerwacht order Diest te verlaten. Wij zien op bovenstaande foto een troep wielrijders op weg naar Brussel.

VERPLEGING VAN GEWONDEN. Op alle mogelijke wijze wordt er ook in Brussel geprobeerd het den gewonden zoo aangenaam mogelijk te maken b.v. door voorlezen enz.

DE FRANSCHEN IN DEN ELZAS. — Het gebied in de Vogezen in de nabijheid van Munster, waar zich 't Fransche leger bevindt. In het dal op den voorgrond opereeren de Fransche troepen.

DE FRANSCHEN IN DEN ELZAS. — Een ander punt uit de Fransche Vogezen n.l. de Honeck. Juist boven op den berg bevindt zich de grens tusschen Frankrijk en Duitschland.

De goede tijd om Abonn  te worden.

Onze nummervkoop stijgt met elke verschijning. Wij constateeren dit met dankbaarheid, omdat daaruit blijkt dat onze groote inspanning om PANORAMA te laten zijn het best geinformeerde, geillustreerde blad, gewaardeerd wordt. Velen van hen, die in den beginne op deze wijze Panorama kochten, geven zich intusschen als vast abonné op. Dat is zeker verstandig. Want langs dezen weg hebben zij een geldelijk voordeel en het groote gemak dat elk nummer zoo tijdig mogelijk wordt thuisbezorgd.

Alle boekhandelaren zullen gaarne bestellingen voor Panorama-abonnementen in ontvangst nemen. Voor slechts f 1.30 per kwartaal ontvangt men ALLE nummers die verschijnen, dus ook de extra oorlogsnummers, zooverre deze worden uitgegeven. — Zooals men uit dit nummer zien kan wordt ook aan de gewone ontspannings-lectuur bij voortdurend gedacht.

OORLOGS-VARIA.

Een goede raad. De Daily Chronicle zet boven elk nummer dat het blad uitgeeft:

Be wise and spend your money.

wat in goed Hollandsch zeggen wil: wees zoo verstandig om niet onnoodig te potten.

Helpt zooveel ge helpen kunt. Deze tijden dwingen tot zuinigheid. Zeker, maar ook tot menschenmin en grooter hulpbetoon. Wie in contanten helpen kan, die helpe. Er zijn schatten nodig. Doch wie geen geld missen kan, trachte op andere manier te hulp te komen. In de meeste huishoudens is het slechts een geringe uitgave meer om voor enkele personen extra te koken. En als men dit voedsel aan de noodlijdenden geeft, die een ieder helaas wel in zijn kring kent, helpt men ook.

Arme Duitsche honden. In Duitschland dreigt een gevaar voor de honden. In de Kieler Zeitung wijst een inzender er op, hoeveel voedsel door deze viervoeters wordt verteerd. En hij raadt een algemeene hondenslachting aan.

Wij zouden zeker niet zoo ver willen gaan. Toch ligt er in deze meening zeker 'n grond van juistheid.

H.M. DE KONINGIN OP INSPECTIE. Voortdurend houdt H.M. de koningin zich op de hoogte van alles wat het leger enz. betreft. Zoo heeft zij verleden week een bezoek gebracht aan het artilleriepark nabij de Witte Brug te 's-Gravenhage.

Krijgsgevangen Typisten. Een eigenaardig soort krijgsgevangenen vormen de typisten, die door het Engelsche Ministerie van Oorlog met het oog op de toestanden in dienst werden genomen. Omdat de meeste berichten hoogst vertrouwelijk zijn, worden de meisjes in de War-Office „geïnterneerd”. Zij slapen er en krijgen er hun voedsel, doch mogen het gebouw niet verlaten.

De dames aan het schieten. De Engelsche dames gaan met hun tijd mee, en de Engelsche winkels ook. Harrod Stores, het welbekende warenhuis in Londen b.v. heeft een schietbaan ingericht, waar nu de Londensche mevrouwen en juffrouwen zich in het hanteeren van het geweer oefenen.

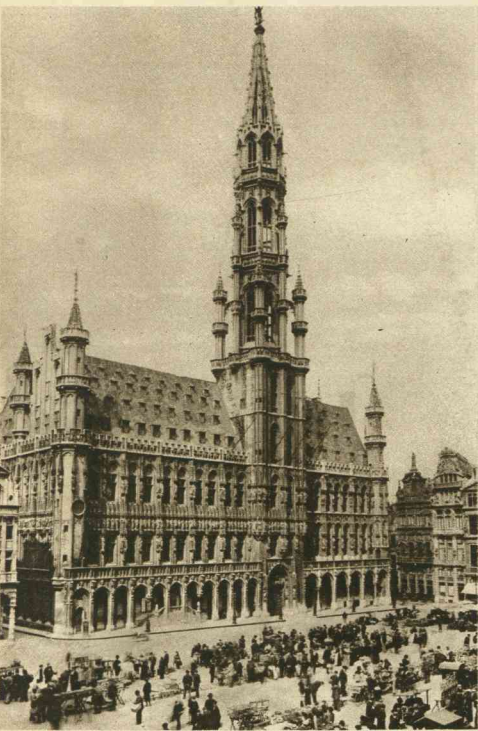
De jongen heeft gelijk. Een schooljongensklacht. „Moeder moet ik nou weer naar school. Wat helpt 't dat ik ga leeren. Aardrijkskunde geeft toch niets. Vader zegt: De kaart van Europa wordt heelemaal veranderd.”

Een spion opgehangen. Barbierswinkels en spoorwag-coupés zijn de plaatsen, waar de grootste wijsheid omtrent oorlogstactiek en diplomatiek wordt verkocht.

In een drukbeklante barbierszaak zit een heerschap honderd uit te vertellen. Een der toehoorders valt hem in de rede met de vraag: Hebt u dan ook gehoord, dat ze in den Haag een spion opgehangen hebben? Neen, dat had hij niet gehoord en hij wilde het niet gelooven. Toch is het zoo, zegt de ander doodleuk. 't Was een juffrouw, die erg bang was in deze dagen en daarom een spion ophing om beter te kunnen zien wie aan de deur stond.

Door oefening sterk. Een Iersche vrouw nam afscheid van haar man met de volgende woorden: Mick, jongen, ga met God en dien je vaderland. Ik hoop dat je den vijand net zoo flink zult raken, als je 't mij altijd deed.

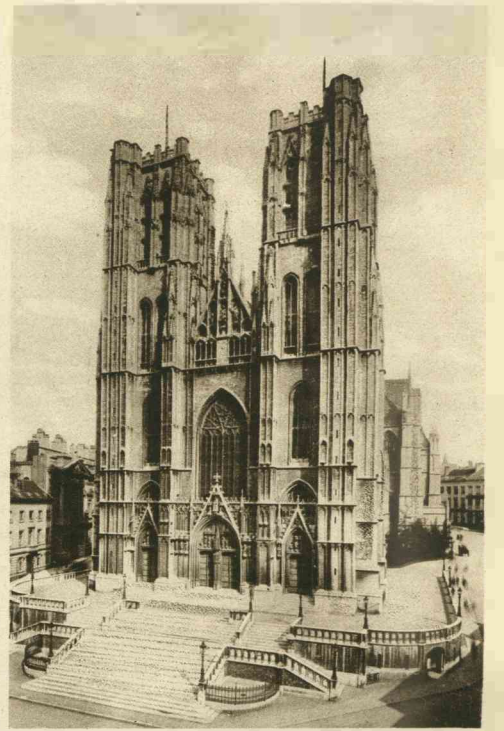
De oorlog en de herten. Alle wereldsche dingen hangen aan elkaar. De Schotsche Hooglanders klagen steen en been, dat zij zoo'n last hebben van de herten, die in grooten getale zich vertoonen. De gebruikelijke jachtpartijen zijn afgelast, omdat de oorlog het organiseren ervan onmogelijk maakte.

HET KONINGSHUIS OP DE BRUSSELSCH E MARKT.

HET PALEIS VAN JUSTITIE.

St.-GUDULE.

DRIE BEROEMDE BOUWWERKEN UIT BRUSSEL.

De Duitschers in Brussel! Dat was het nieuws dat de afgelopen week tot een van groote historische beteekenis maakte. En te midden van het oorlogsgewoel, de staatkundige gebeurtenissen, het vele menschenleed, gaat onze gedachte ook naar de heerlijke schatten van architectuur, welke de mooie Belgische hoofdstad haar attractie geven. Wij hopen en verwachten dat de binnentrekkende Duitsche legers deze historische monumenten, deze uitingen van hooge beschaving zullen weten te sparen. De Kerk van St.-Gudule, het geweldige monument in Vlaamsche gothiek, het Koningshuis op de Brusselsche Markt, sprekend in zijn gouden praal van den bloeitijd der Vlaamsche landen, het Paleis van Justitie, domineerend boven Brussel's hoogste hoogte, een voortbrengsel van lateren tijd, in den stijl der Renaissance opgetrokken en meerdere prachtstukken, moge dit alles gespaard blijven!

Groeneveld, Ruempol & Co.

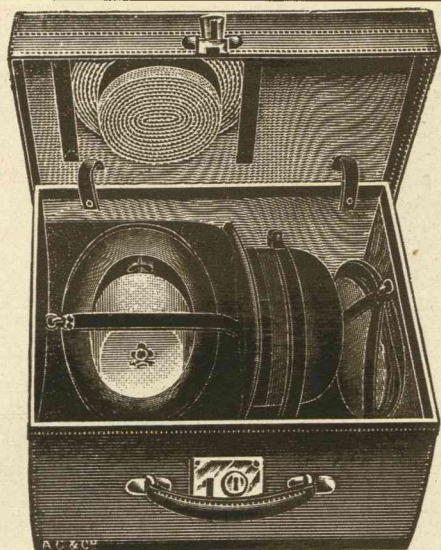
Prins Hendrikkade 68.

AMSTERDAM.

Electro-Technisch Bureau.

Telefoonnummers
4827 en 10421.
Telegram-Adres:
VELDRUM.

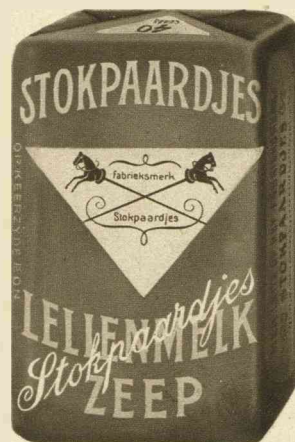
Verweegen & Kok

Amsterdam
Kalverstraat 88-90.

Den Haag
Hoogstraat 23

Reisartikelen
Lederwaren

Aanbevolen tegen
huidonreinheden.
Prijs f 0.40. Overall verkrijgbaar.

American
Importing Co.
AMERICAN MANUFACTURERS AGENTS
197, KEIZERSGRACHT,
AMSTERDAM.

INTERC. TEL. N° 25

Bekroond o.m.
DEN HAAG, LONDEN,
PARIS, ANTWERPEN,
met de HOOGSTE
Onderscheidingen.

TELEGRAM-ADRES:
KINGMA-MEPEL.
A.B.C. CODE 41 & 51 Ed.

H.T. Kingma

ROOMBOTERFABRIEK

MEPEL

Onder controle van het Botercontrole Station, GELDERLAND-OVERIJSEL te DEVENTER.
ONDER RIJKSTOEZICHT.

BLIKVERPAKKING
VOOR EXPORT.

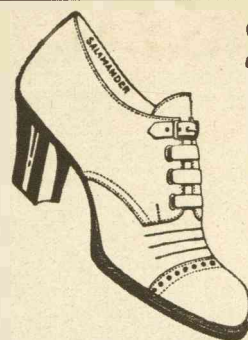
GEDEPONEERD
HANDELSMERK.

LEVERING DIRECT AAN
PARTICULIEREN.
FR. n. P. IN GEDECOREERDE
SCHUIFKISTJES.

PÈRES CHARTREUX

„CHARTREUSE-TARRAGONE“

En vente partout; Agent général J.A. VERBUNT, Tilburg

SALAMANDER

Schuhges. m. b. H., Berlin.

Eenheidsprijs . f 8.25
Luxe afwerking f 10.50

VRAAGT MONSTERBOEK B.

AMSTERDAM
Kalverstraat 165.

ROTTERDAM
Noordblaak 43.

Maaml: Binnootschap
Haarlemsche - Jachtwerf
Haarlem Die W. de Boogt

Zeiljachten - Motorbooten
Winterbergplaats Reparatie-
Inrichting

Aubry Sisters' „Beautiflier“

geeft, onmiddellijk
na gebruik, een
prachtig-blanke,
matte teint, het ver-
raadt zich niet en
houdt de huid gezond
en zacht als fluweel.
Bij alle goede Coif-
feurs f 0.45 en f 1.15.
Engros:

AUBRY SISTERS' AGENCY,
Laan van Meerdervoort, Den Haag. Telefoon 8296.
Voor België: 36, Rue des Confédérés, Bruxelles

Wanneer gij Uw vrienden werkelijk vriendschap bewijzen wilt, toont
hun dan den weg tot ontwikkeling, ontspanning en genoegten:
Zegt hun dat zij een abonnement op „PANORAMA“ nemen.

GOODRICH-Banden. Gebr. DE WILDE, Rubber, AMSTERDAM.

H.A. BOSSHARDT UTRECHT

WOPLEVERANCIER

Huwelijks- en Baby-
UITZETTEN.

Bad-towl aan het stuk.
Badhanddoeken
27½ ct. tot f 1.40.

Badhandschoenen:
LEVERING FRANCO.

OPGERICHT. 1832.

TWIJNSTR. 24. 26.
TEL. INT. 880.

Dames!

Vanaf f 1.50 zend ik U franco
huis een MOOIE HAARVLECHT
volgens toegezonden staal.

Van uitgevallen Haren worden
mooie Vlechten gemaakt à f 1.—

H. DE GROOT,

Kapper.

Aelbrechtskolk 3, Rotterdam.
Telefoon 637.

GAZELLE

GAZELLE
RYWIELFABRIEK, DIJEN

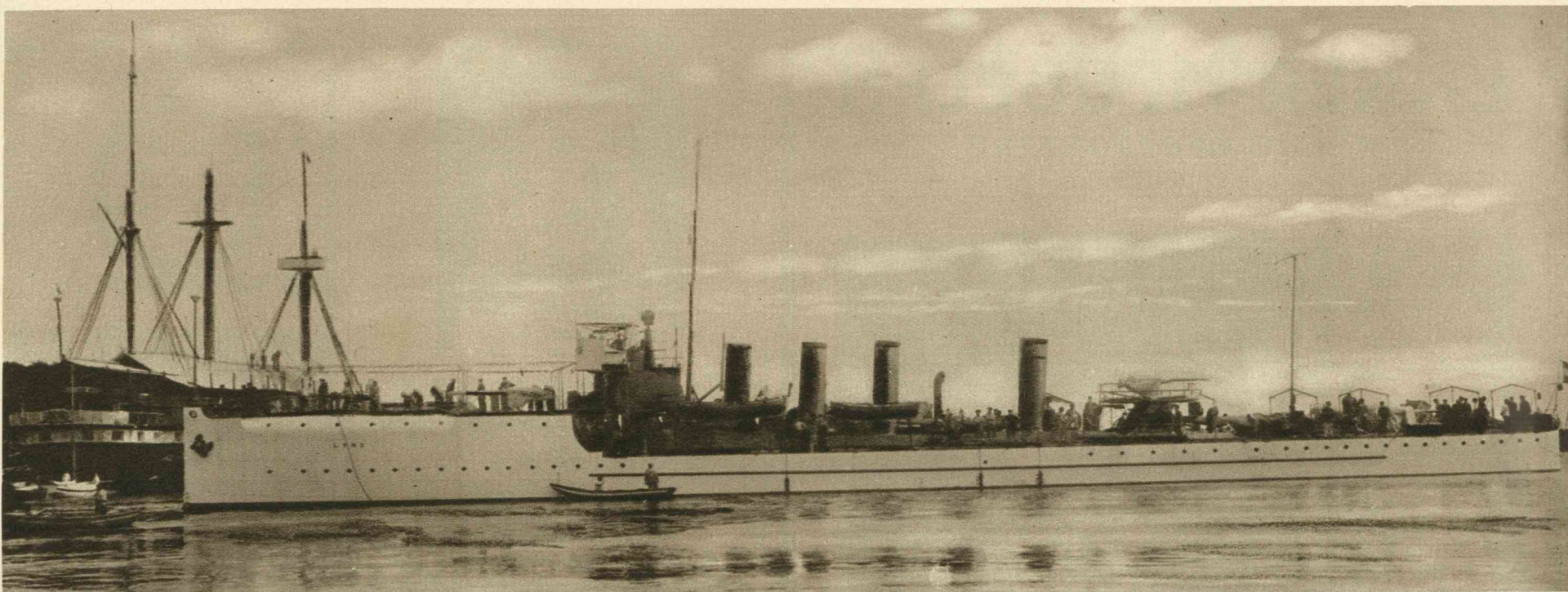
Voor
eerste
klas

PIANO's
10 JAAR
GARANTIE

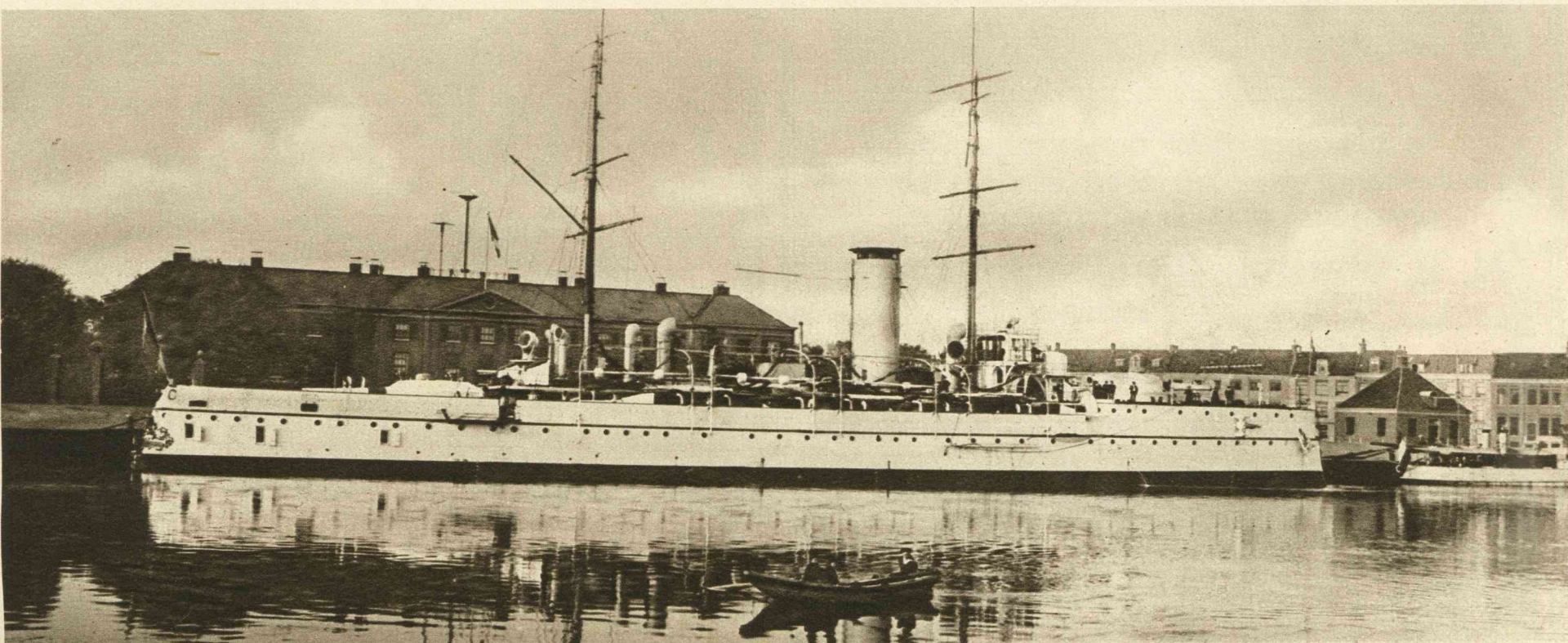
KUNST- en ELECTR. PIANO'S. VLEUGELS is HET ADRES
KESSLS' KON. FABRIEK, TILBURG
VRAAGT CATALOGUS — OOK TERMUNDBETALING

DE GROEFBAND
ENGLEBERT
IS ENORM.

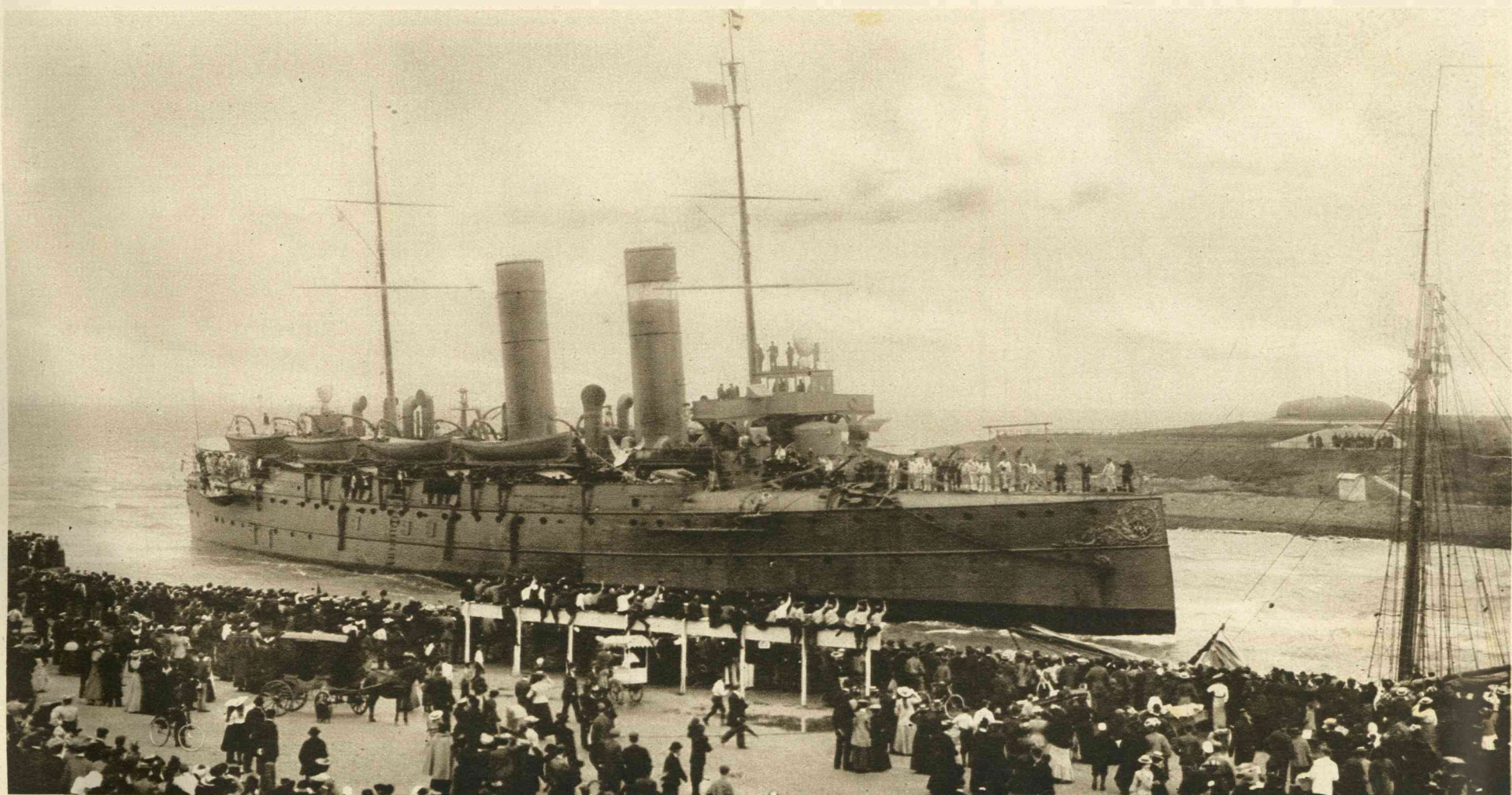
OORLOGSKAART VII
BEHOORENDE BIJ PANORAMA.

Hr. Ms. TORPEDOJAGER „LYNX”

Hr. Ms. OORLOGSBODEM „REGENTES”.

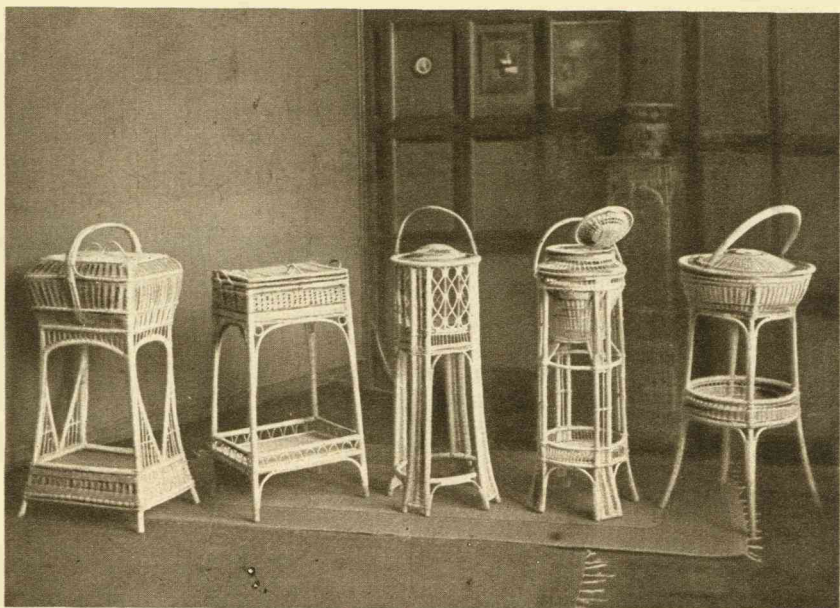

Hr. Ms. PANTSERDEKSCHIP „UTRECHT”.

(foto's W. C. Boelsums).

ENNER-MEUBELEN

WETTIG GEDEPONEERD

H. ELLENS. INV. NOORDWOLDE FR.

Te bekomen door de voornaamste
Meubelhandelaars, of direct van de fabriek
CATALOGUS OP AANVRAAG VERKRIJGBAAR

N. V. Nederl. Rietvlechtfabriek

Directeur G. J. ANKERMAN

Noordwolde Fr.

DE RECORD SIGAREN VAN NEDERLAND.

IN
ALLE
KRINGEN

ROOKT MEN

BRAZILIAANTJES
2 1/2 C

LA CELESTA
3 C

SULEIKA
4 C

PAULUS POTTER
5 C

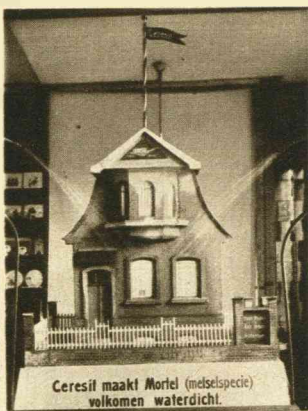
WILLIAM PITT
6 C

LORD DOUGLAS
10 C

VERKRIJGBAAR BIJ MEER DAN
1000 SIGARENWINKELIERS
FABRIKAAT F. VAN GARDINGE & CO
EINDHOVEN — HOLLAND

**ONGEWENSCHTE
HAARGROEI**
IN 't GEZICHT, OP HANTEN, ENZ.
NEMT NIET MEER DIRECTE ZAKEN
PILLOOS, GEHEEL ONSCHADELIJK DOOR
SADOL FI. 1.50
LAB. SEMIRA,
AMSTERDAM. KEIZERSGRACHT 8

ROTOGRAVURE: 'n ideaal-procédé
:: voor elk soort Drukwerk ::

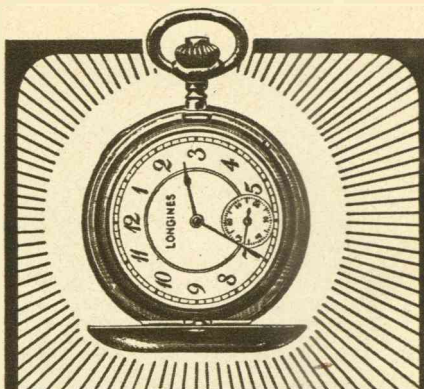

Ceresit maakt Mortel (metselspecie)
volkomen waterdicht.

UITNOODIGING tot bezichtiging van een Miniatuur-Gebouw
met kelder, kamers en gevels waarbij Ceresit is toegepast. De
kelder is geheel door water omringd, terwijl het gehele
gebouwje doorlopend met water besproeid wordt. Inwendig
blijft alles volmaakt Kurkdroog.

HENRI HUINCK &
ALEX. IMHOFE,
GROOTE DRAAISTEEG 2-4,
ROTTERDAM.

VRAAG BESCHRIJVING P. L.

Longines

Meest betrouwbare
Chronometer

KOKO

KOKO
DOET HET
HAAR
GROEIEN

HOUDT
HET
UITVALLEN
TEGEN

"KOKO" is het eenige Haarpreparaat, dat
gedurende 27 jaar in den handel is en met
GETEEKENDE Koninklijke Getuigschriften vereerd is geworden.
Het wordt by de Koninklijke Hoven in Europa geregeld gebruikt.
De steeds toenemende vraag naar Koko is het onbetwistbaar bewijs dat
het preparaat aan elken gestelden eisch voldoet en door eene 27 jarige reputatie
wordt gesteund. De eigenaars waken met naver, dat elke flesch Koko steeds
hare onschatbare vermaardheid behoudt. U kunt gerust Koko koopen.

HET IDEALE HAAR GENEESMIDDEL

KOOP UW FLESCHE VANDAAG.

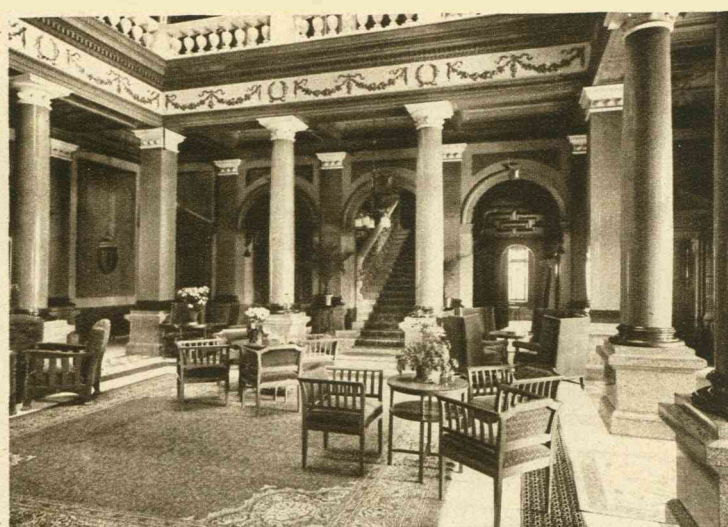
WAARSCHUWING!
Uitstekende preparaten worden dikwyls
nagemaakt van het krygen van de echte
"Koko" hangt het succes van Uw Haar
af. Weiger elke flesch, die U als "Koko"
wordt aangeboden, die niet duidelijk ons
Handelsmerk "Een Vrouw te Paard" op
de buitenverpakking draagt. Echte
"Koko" wordt nooit los verkocht en wordt
nooit verkocht zonder eene verzeelede
buitenverpakking.

PRIJS: Fl. 0.75, fl. 1.60, en fl. 3.00 per flacon.

Aileen Vertegenwoordigers:
Voor N. en Z. Holland, Utrecht, Zeeland, N. Brabant
en Limburg.
P. DESSERS, Amsterdam.
Voor Friesland, Groningen, Drenthe, Overysel en
Gelderland.
Firma B. MEINDERSMA, Sneek.

Depothouders: Gebr. Christiaanse.
Hoogewoerd 3, Haarlemmerstraat 6, - Leiden.

KOKO

Hôtel Château
„Oud-Wassenaar”

Wassenaar

Het oord bij uitnemendheid
voor kort of langer verblijf
Prachtig Bosch, Duin
en Zee

Hôtel Kasteel „Oud-Wassenaar” (Tel. 6791 Haag)

Restaurant à la Carte Lunch en Dinners prix fixe

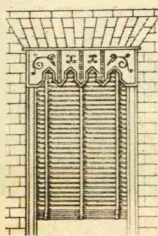
Eigen Huis-Kapel Middag- en Avond-Concerten

Zeilen, Roeien, Visschen :: Automobielen per uur, per dag, per week, per maand

Vraag Prospectus - Franco toegezonden

VEERKRACHTIG! — juist als een stalen pen is de GOUDEN pen van een CROWN VULPEN. De
punten zijn van echt (Natuurlijk) Iridium dus ONBREEKBAAR en ONVERSLIJTBAAR. Prijs f5.—.
Met schroefdop f6.30. Safety model f7.50. Alom te bekomen.

ZONNESCHERMEN EN JALOUSIËNFABRIEK
FIRMA G. B. VAN BEEK
OVERTOOM No. 4, bij de Naasaukade.
TELEFOON Z. 3395.

Specialiteit in:
Binnen- en Buiten-Jalousiën.
Zonneschermen.
Marquisen, Rolluiken, enz.
Schoonmaken, Bewaren, Repareeren.